

Riksdagens protokoll

2003/04:108

Tisdagen den 4 maj

Protokoll
2003/04:108

Kl. 14.00 – 16.10
18.00 – 18.55

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 28 april.

2 § Anmälan om kompletteringsval till kulturutskottet

Talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp anmält Annica Jonsson som suppleant i kulturutskottet under Rossana Dinamarcas föräldraledighet.

Talmannen förklarade vald under tiden *den 4 maj–4 juni* till

suppleant i kulturutskottet
Annica Jonsson (v)

3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2003/04:431

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:431 av Håkan Larsson (c) om framtiden för Härjedalens Miljöbränsle AB

Interpellationen kommer att besvaras den 4 maj 2004.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 3 maj 2004.

Näringsdepartementet

Leif Pagrotsky

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Svar på
interpellationer

Anf. 1 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Krister Örnfjäder har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att öka de statliga insatserna i norra Kalmar län.

Låt mig först säga att jag är mycket bekymrad över de beslut om nedläggningar och hot om nedläggningar som Kalmar län har drabbats av. Att inte ha ett arbete att gå till på morgonen drabbar både självkänslan och plånboken. Kampen mot arbetslösheten är därför en huvuduppgift för regeringen.

Läget i Kalmar län – och inte minst då i Västervik – är just nu bekymmersamt. Som Krister Örnfjäder vet har regeringen därför utsett förra statsrådet och landshövdingen Ulf Lönnquist till särskild kontaktperson för Kalmarregionen.

Ulf Lönnquists uppgift är att å regeringens vägnar föra en konstruktiv dialog med alla som behöver vara delaktiga i arbetet med att förbättra situationen för dem som nu drabbas eller riskerar att drabbas av uppsägningar. Ulf Lönnquist kommer att ha täta kontakter med inte minst Regionförbundet i Kalmar län, länsstyrelsen, länsarbetsnämnden, berörda kommuner, fackliga organisationer och inblandade företag.

I uppdraget ingår även att kartlägga läget på de drabbade orterna, reda ut vilka aktörer och nivåer som ansvarar för olika frågor och insatser samt att verka för att de inblandade företagen tar sitt ansvar. Uppdraget kommer att redovisas löpande och ska redovisas i sin helhet senast i mars 2005.

Krister Örnfjäder tar även upp frågor om statliga lokaliseringar till Kalmar län. Självklart kan statliga lokaliseringar vara viktiga för en ort. När det gäller denna fråga arbetar regeringen utifrån de allmänna principer som riksdagen vid en rad tillfällen har uttalat sig om för såväl om- som nylokaliseringar av statliga verksamheter.

Även om flera lokaliseringar under senare år gjorts till orter utanför Stockholmsregionen är jag väl medveten om att Kalmar län är underrepresenterat när det gäller statliga arbetstillfällen.

Det jag kan säga här i dag är att regeringen även i fortsättningen kommer att ta till vara alla möjligheter att genom lämpliga lokaliseringar stödja en positiv regional utveckling, så även i Kalmar län.

Infrastrukturen är självklart en viktig fråga för en regions möjligheter att utvecklas. Ett glädjande besked, inte minst för norra Kalmar län, är att regeringen nyligen beslutat att arbetet med hastighetshöjande åtgärder på Stångådalsbanan/Tjustbanan, Linköping–Bjärka och Säby–Åtvidaberg, ska tidigareläggas till 2007–2009 från tidigare beräknat 2010–2015. Investeringen beräknas kosta 250 miljoner kronor.

Låt mig också nämna att regeringen för 2004 har fördelat medel för regionala utvecklingsåtgärder på sammanlagt 36,8 miljoner kronor till Regionförbundet och länsstyrelsen, vilket är en ökning med 3 miljoner kronor jämfört med 2003.

Avslutningsvis vill jag betona att jag kommer att följa utvecklingen i Kalmar län och Ulf Lönnquists arbete mycket noga.

Anf. 2 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Herr talman! Jag vill inledningsvis tacka statsrådet för svaret som hon har lämnat mig på interpellationen om statliga satsningar i norra Kalmar län.

Jag vill också passa på att hålla med om att de satsningar som regeringen gör inledningsvis går i positiv riktning.

Att Ulf Lönnquist har utsetts till kontaktperson för Kalmarregionen är bra. Vi behöver alla krafter som finns för att komma fram till lösningar på dagens och morgondagens problem.

Att regeringen är medveten om att Kalmar län är underrepresenterat när det gäller statliga arbetstillfällen är också bra. Det ger oss en gemensam grund att stå på när statliga verksamheter ska placeras i landet.

Att arbetet med de hastighetshöjande åtgärderna tidigarelades på Stångådalsbanan/Tjustbanan är mycket glädjande. Men – och det finns tyvärr många men – det räcker inte.

Läget som jag och statsrådet beskriver är mycket allvarligt, vilket gör att vi tillsammans måste hitta lösningar för framtiden. En del måste lösas lokalt, medan annat måste lösas centralt.

Jag vill därför påminna om att trots satsningen som ska göras på järnvägen räcker inte pengarna längre än till Åtvidaberg i Östergötlands län. Det innebär att hela sträckan från Åtvidaberg till Västervik, vilket är mer än halva banan, i Kalmar län inte får någon upprustning. Vi får alltså en förbättring, men vi har inte löst problemet.

Vårt behov av bättre utbildningsmöjligheter kvarstår. Så gör också risken för fortsatt befolkningsminskning.

Min uppfattning är att vi kan lösa en stor del av detta om satsningen på bättre kommunikationer kan utvecklas så att vår arbetsmarknadsregion utökas.

Jag vill till statsrådet framföra synpunkter på hur jag i många situationer upplever en verklighet som jag bäst kan beskriva som ett moment 22. Jag kan också ge ett färskt exempel på detta.

Norra Kalmar län är en region som har många värden som människor söker i sitt liv. Problemet är bara att vi saknar flera nödvändiga förutsättningar som behövs för att kunna leva där. Mycket handlar om kommunikationer, men även högre utbildningar och ensidigt näringsliv spelar en stor roll.

I Västervik har vi i dag ett enligt mitt tycke väl fungerande fängelse. Det tillhör den kategori av fängelser som ska försvinna för att ersättas med ett par nya. Jag och fler med mig har då arbetat för att ett nytt fängelse ska etableras i Västervik. Men det går tydligen inte. Varför, kan man fråga sig. Jag har fått beskedet att Kriminalvårdsstyrelsen har en kravspecifikation för nya fängelser. Det ska ligga i en kommun med runt 100 000 invånare. Det ska finnas bra kommunikationer, utbildningsmöjligheter och ett brett näringsliv som kan ge jobb. Allt som jag sade att Västervik behöver behöver också fängelset. Utöver detta vill man ha närhet till domstolar och häktesverksamhet. I Västervik lägger staten ned domstolen, och häktet som vi har är tillfälligt på grund av att behovet är stort för närvarande.

Västervik behöver allt det som fängelset behöver. Då tycker man att det borde gå att kombinera – men icke. Lösningen från Kriminalvårdsstyrelsen är att flytta verksamheten till en annan plats, och det löser Krimi-

nalvårdsstyrelsens problem. Att man sedan förvärrar situationen för Västerвик blir någon annans problem.

Herr talman! Jag har därför en fråga till statsrådet. Är det inte i ett sådant läge ett problem för staten när olika statliga myndigheter tar beslut som förvärrar situationen för redan utsatta regioner?

Anf. 3 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka Krister Örnfjäder för att han har ställt den här interpellationen och naturligtvis även Ulrica Messing för att hon kommer hit och svarar på den. Det finns anledning att diskutera och informera om Kalmar län och Kalmar läns framtidsmöjligheter men också problem som kan uppkomma.

För en tid sedan hade vi en interpellationsdebatt där jag hade ungefär samma frågeställningar som Krister Örnfjäder nu har. Vissa hopp tändes vid den debatten om resultat från regeringens sida, men hittills har det inte kommit någonting. Och svaret i dag är minst sagt tunt. Det innehåller ingenting av substans som kan hjälpa till med en utveckling i länet och i norra Kalmar län.

Sedan vi tidigare hade debatten har läget i regionen dramatiskt förändrats i och med att nedläggningsshotet vid Electroluxfabriken i Västerвик kom. Även om det har vi tidigare haft en interpellationsdebatt med näringsministern. Efter den debatten har det bekräftats som jag förmodade att nedläggningen berodde på, nämligen att den har ett samband med motköpsavtal med Ungern för köp av krigsflygplanet JAS Gripen.

Sammantaget gör detta att staten har ett mycket stort ansvar för vad som framöver händer med sysselsättningen i Västerвик och för att se till att det här inte får negativa effekter för utvecklingen i hela regionen.

Det räcker inte att tillsätta en person som upprätthåller kontakten mellan regeringen, myndigheter och den lokala nivån. Är det något problem som ventileras i den här kammaren så är det väl utvecklingen i Kalmar län, något som borde vara känt för regeringen. Dessutom är det så att två av regeringens värderade ledamöter kommer från Kalmar län och är kalmarlänsbor.

Sådana här pseudohändelser, undanmanövrer för att komma runt ett ansvar eller undvika att åtgärder behövs, är något som vi inte behöver. Vi behöver konkreta resultat. För övrigt har vi dessutom ett regionförbund som väldigt intensivt och effektivt arbetar för att klara den här verksamheten. Det är faktiskt en fördel för Kalmar län jämfört med många andra "länsstyrelselän".

Krister Örnfjäder frågar i sin interpellation om det är dags för ett Kalmarlänspaket. Jag håller till fullo med om vad han skriver i interpellationen. Vi från länet står eniga bakom synpunkterna. Krister Örnfjäder tar också upp den statliga verksamheten och ansvaret för denna från statens sida. Tyvärr får han inte något konkret svar.

Är det inte, Ulrica Messing, nu dags att börja leverera i fråga om de här löftena?

När det gäller den statliga lokaliseringen av verksamhet säger Ulrica Messing i svaret att regeringen arbetar "utifrån de allmänna principer som riksdagen vid en rad tillfällen har uttalat sig om för såväl om- som nylokaliseringar av statliga verksamheter". Men det kan väl ändå inte vara möjligt. Då skulle det ju inte se ut som det gör med 65 lokaliseringar

under den senaste tolvårsperioden till Stockholm och inte en enda till Kalmar län! Vi hade den debatten också förra gången.

Detta till trots och utöver de allmänna principerna pekade ministern då på ytterligare åtgärder och ansvar som hade lagts på de olika myndigheterna för att rätta till avseende förändringar i verksamheten.

Hur ska man tolka det här svaret, och när kommer de statliga arbetstillfällena?

Anf. 4 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det är precis som Krister Örnfjäder säger, nämligen att det trots att vi har gjort en rad satsningar fortfarande finns många men. Ett men som Agne Hansson blundar för är det faktum att jag sedan jag och Agne Hansson i denna kammare hade en liknande diskussion verkligen har levererat.

I mitt interpellationssvar nämnde jag att vi tidigarelägger satsningen på sträckningar på Stångådalsbanan flera år jämfört med de planer som Banverket självt hade lagt fram. Det gör vi därför att Regionförbundet har argumenterat väl för varför de satsningarna ska tidigareläggas.

Sedan är det även så, som Krister Örnfjäder sade, att inte hela sträckan ryms i den arbetsplan som regeringen nu har tagit beslut om. Det var också en av de frågor som Regionförbundet lyfte fram vid den uppvaktning som jag och Hans Karlsson för några veckor sedan hade. Nu diskuteras vi tillsammans med Banverket vilka möjligheter vi har att göra en arbetsplan som rymmer hela sträckan för att ha en beredskap för att verkligen vidga arbetsmarknadsregionen och öka förutsättningarna för pendling.

En annan viktig fråga som också Regionförbundet lyfte fram och som än så länge inte har diskuterats här i kammaren är den om behovet av utbildningsplatser. Kalmar högskola har det fantastiska läget att man har fler studenter än platser. Man skulle kunna ta emot ytterligare studenter om man fick möjlighet att växla en del pengar. Men nu slår man i taket när det gäller kostnaden för studenter. Det är också en sådan fråga som vi bereder inom regeringen och som vi tar på största allvar efter de synpunkter som Regionförbundet har pekat på.

Infrastrukturen är viktig därför att den vidgar möjligheterna för pendling, och den vidgar arbetsmarknadsregionerna. Över huvud taget kan man nog säga att fokus för både infrastruktursatsningarna och de regionalpolitiska satsningarna verkligen är att försöka riva murar och barriärer. Jag säger det för att kosta på mig att skoja lite grann. Kriminalvårdsstyrelsen ska ju göra precis tvärtom, nämligen bygga nya murar. Det är Kriminalvårdsstyrelsen som beslutar var i landet häktes- och anstaltsplatser ska vara. Men självklart ska alla våra myndigheter och verk också i ett regionalt perspektiv titta på konsekvenserna av de beslut som man ska fatta.

Därför är det en aktiv diskussion mellan ansvarigt statsråd och Kriminalvårdsstyrelsen om just de förslag som Kriminalvårdsstyrelsen själv arbetat fram och vilka konsekvenser de får för den lokala och den regionala nivån. Jag vet att just frågan om Kriminalvårdsstyrelsen också är en sådan sak som Regionförbundet har önskat vid sina uppvaktningar hos oss.

Det sker en statlig utlokalisering, men det kunde ske *mycket* mer. Det är klart att Kiruna, Boden, Sollefteå, Kramfors, Härnösand, Visby, Karlsborg och Hässleholm också är orter som har ett utsatt regionalpolitiskt läge och som vi har utlokaliserat statliga arbetstillfällen till.

Som jag sade i mitt interpellationssvar är regeringen medveten om att Kalmar län tillsammans med Hallands län är de två län som är underrepresenterade när det gäller statliga arbetstillfällen. Detta måste vi vid varje beslut om ny utlokalisering ta på allvar. Vi är väl medvetna om det.

Sedan tror jag inte att det påverkar – och jag vill inte heller att det ska påverka – en region hur många statsråd den har i regeringen. Jag tror att Kalmar ibland kanske önskar det. Men jag vet att mitt hemlän, Gävleborgs län, önskar det med tanke på att Gävleborgs län just nu, och sedan ett halvår tillbaka, har landets absolut högsta arbetslöshet.

Det är klart att en regering ska ta ett nationellt ansvar, men de nationella besluten har också väldigt mycket av ett lokalt och ett regionalt perspektiv i sig. Framför allt får de olika konsekvenser på den regionala nivån. Där ska både regeringen och våra myndigheter vara aktiva så att vi kan hjälpas åt med att stötta utvecklingen i Kalmar.

Anf. 5 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Herr talman! Än en gång tackar jag för svaret. Jag såg några öppningar som jag gärna vill bygga vidare på.

Till att börja med avslutade statsrådet med att tala om det nationella ansvaret. Men trots allt har inte heller vi riksdagsledamöter ett ansvar enbart för den region som vi själva verkar inom, utan vad vi i olika sammanhang försöker göra är att helt enkelt vara budbärare vad gäller de situationer och åsikter som vi får med oss. Detta försöker vi göra var i landet vi än är. Dock – jag återkommer till detta – finns det alltid ett men.

Den bygd man bor i och som man är uppvuxen i och den situation som man själv lever i står en ändå närmast och är mest påtaglig hela tiden. Vad man har med sig hemifrån och som man många gånger kanske saknar från andra delar av landet är just den känsla man har, det som man bär med sig inombords, och som det kan vara svårt att ta till sig för den som inte är bofast i bygden. Kanske blir man då mer, eller en bättre – hur man nu vill uttrycka sig – företrädare för den plats som man kommer från. Det är då den som man pratar extra mycket om.

Det enda som jag för min del begär är helt enkelt det som statsrådet själv tog upp: att man ska ha ett nationellt ansvar. Jag vill att en region som norra Kalmar län – det är nämligen lite skillnad även i Kalmar län – ska bli betraktad som och få ungefär samma förutsättningar som andra delar av Sverige. När vi jämför, för det gör vi naturligtvis, till exempel Västerviks kommun med andra kommuner – kommuner som vi vet har fått saker och ting – märker vi att vi inte får det som andra har. Det må ligga i Kiruna, på Gotland eller någon annanstans i Sverige. Vi har kommit efter på något sätt. När man väl kommer in i den spiralen bara ökar hastigheten. De som man tror ska ha någon form av övergripande ansvar ökar på den takten. Då blir man inte speciellt positiv till situationen, utan då blir man bekymrad. Ibland kan man använda andra uttryck, fast det ska vi inte göra i det här sammanhanget. Man blir berörd – milt sagt.

Jag är tacksam för det besked som statsrådet nu har givit om att man ser på möjligheten till en arbetsplan för hela sträckan utefter järnvägsförbindelsen mellan Västervik och Linköping. Jag tror att det skulle vara bra, inte minst på grund av kommunikationsbehovet men även rent ekonomiskt för samhället, både när det gäller att producera sträckan och också för att kunna tillgodose de regionalpolitiska behoven, att titta på detta i ett sammanhang. Låt nu inte det göra att den första etappen blir försenad utan att man kan se en fortsättning av den i ett snabbare skede än vad man hade tänkt sig från början.

Jag ser naturligtvis också gärna mer pengar till högskolan. Jag tycker också att man från regeringens sida ska ta med sig att när pengar ges till en högskola behöver det inte alltid innebära att högskolan byggs ut där högskolan befinner sig. Pengar skickas till högskolan för att bygga ut i områden som har stora behov. Det innebär att rikta pengar på ett helt annat sätt än vad som sker i dag – i det här fallet till norra Kalmar län.

Anf. 6 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Vid sådana här kriser framkommer självklart mycket som är negativt. Det finns naturligtvis en rad positiva saker också att ta fasta på för Kalmar län. För man dessutom en politik som går i linje med de förutsättningar vi har finns naturligtvis goda möjligheter för utveckling i Kalmar län.

Låt mig återvända till frågan om utlokaliseringar. På tolv år har det inte skett någon utlokalisering till Kalmar län. Om regeringen hade följt de allmänna principer som regeringen har beslutat om borde det ha sett annorlunda ut. Jag tror att Ulrica Messing följer utvecklingen och kan läsa tydligt. Där står att Kalmar län, Sjuhäradsbygden och delar av Norrland ska prioriteras vid ut- och omlokaliseringar. Då borde det vid det här tillfället vara dags för Kalmar län. Många av de orter som Ulrica Messing har nämnt, som jag också tycker är viktiga lokaliseringar, är en kompensation för försvarsnedläggningar. Är det inte dags att kompensera Västervik för vad som har hänt med motköpsavtalet med Ungern? Det borde kunna ses på samma sätt. Där har verkligen staten ett ansvar.

Slutligen var det frågan om murar och barriärer. Så här sade Ulrica Messing i den förra debatten med mig om kommunikationer: ”Enskilda personer bryr sig väldigt lite om var kommungränsen eller länsgränsen går, men fortfarande är kommunikationerna inom ett län utstakade utifrån var länsgränsen går. Vi måste försöka bryta upp det tänkandet, och anstränga oss mer för att fundera på hur människor verkligen lever och rör sig. Då kan vi med hjälp av vägar och järnvägar knyta ihop kommuner och vidga arbetsmarknaden. Nu ska vi fördela 364 miljarder kronor i januari. Det är fantastiskt mycket pengar, och det är viktigt att ha just regionförstoring som delfokus i det arbetet.”

Om regeringen verkligen hade det fokuset för ögonen hade det kommit mer pengar till Kalmar län. När kommer 150 miljoner ytterligare i infrastruktur och 50 miljoner ytterligare till utvecklingsinsatser, som Regionförbundet har krävt med anledning av det vi nu diskuterar?

Anf. 7 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! 364 miljarder blev 381 miljarder kronor när vi fattade beslut om infrastrukturplanerna i regeringen. Det är ett beslut som jag hoppas att riksdagen ställer sig bakom den 16 juni.

Stångådalsbanan är ett tydligt uttryck för att vi ser det extra utsatta läge som Västervik har. Västervik är en unik kommun i vårt land genom att den är sin egen arbetsmarknadsregion. Det är bara genom bättre kommunikationer från Västervik upp mot Linköping som vi kan vidga den arbetsmarknadsregionen. Jag vet att Västerviks kommun i dag gör stora ansträngningar för att stötta kollektivtrafiken och resandet med buss. Detta subventioneras kraftigt för arbetsmarknadspendling. Det kommer man att fortsätta att göra. Med en fungerande järnvägssträckning mellan Västervik och Linköping blir naturligtvis förutsättningarna mycket bättre. Det har vi med oss, och det är också därför vi tittar på om man kan gå vidare med resten av sträckningen för att ha en färdig arbetsplan.

Agne Hansson citerade vad jag sade förra gången. Jag skriver under på det igen, nämligen att all politik har regionala effekter. Det är viktigt när vi fattar beslut att se att kommungränser faktiskt inte spelar så stor roll för enskilda kvinnor och män eller för företag. Däremot spelar de en stor roll om infrastrukturen inte hänger ihop. Då blir det de barriärer vi inte vill se framför oss.

Vi har haft en första träff med Regionförbundet i Kalmar. Det var jag och Hans Karlsson som hade den tillsammans. Ett resultat av den träffen är att Ulf Lönnquist nu har ett konkret uppdrag att vara vår person på plats, att se vilka möjligheter som finns, att se vilka brister som finns i dag och vad som krävs av den nationella politiken för att skynda på en positiv utveckling i Kalmar. Vi har varit inne på några områden som är aktuella. Det finns fler.

Regionförbundet var väldigt konstruktivt i vår första diskussion. Man var också noga med att säga att det mesta av arbetet som ska ske är sådant som man själv förfogar över och själv ska genomföra. En sådan konkret sak som infrastruktuursatsningar när det gäller stora vägar och järnvägar kan ske bara på nationell nivå. Här har var och en av oss ett ansvar, men ingen av oss sitter ensam på hela lösningen. Här krävs ytterligare samverkan och samarbete.

Anf. 8 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Herr talman! Det behövs mycket samarbete, och vi ska naturligtvis göra vår del på alla nivåer för att det ska komma fram ett så bra underlag som möjligt. Det är bara lite tråkigt att det ska behöva bli en akut situation innan man kan få tillräckligt mycket gehör för en trend som man är inne i och som egentligen ingen lyssnar till därför att förändringarna sker så gradvis att det inte väcker tillräckligt mycket uppmärksamhet.

Nu är det som det är. Vi försöker se till att situationen blir så bra som möjligt. De brister vi har i dag känner vi väl till. Vi kommer naturligtvis att upplysa både Ulf Lönnquist och andra om vad det är som vi tycker att vi behöver. Vi tycker att det är bra att när en person utifrån tittar på den typen av problem vi lever i har han eller hon oftast med sig egna erfarenheter och tittar på saker med andra ögon. Då går det att få andra ingångar och lösningar än vad man hade tänkt sig från början. Det har vi naturligt-

vis ingenting emot – bara det blir bättre. Med den situation vi har finns alla förutsättningar för att det ska bli bättre – bara det finns några förslag.

Jag skulle vilja ta upp en reflexion som jag vill att statsrådet tar med sig i sina funderingar. Jag har pratat mycket om fängelset. Det är inte fängelset som sådant jag är ute efter utan det är mer symtomet – även om jag naturligtvis vill att fängelset ska finnas där det är.

Kriminalvårdsstyrelsen har sagt att kravlistan finns därför att fångarna, de som ska avtjäna straffen, har vissa behov. De finns där från ett halvår upp till ett par år. Vi är 37 000 människor som bor där. Vi har också behov. Jag hoppas verkligen att statsrådet tillsammans med resten av regeringen hjälper oss att lösa de behoven.

Anf. 9 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Vi ska vara en aktiv part i de diskussionerna, och vi ska dra vårt strå till stacken för att försöka lösa de behoven.

Västervik har ett extra utsatt läge, och vi har varit inne på det. Västervik är isolerat. När det gäller Kalmar som region har regeringen på ett antal områden varit djupt involverad i en rad satsningar. Vi hade långt gångna åtaganden där vi var beredda att stötta den utveckling som Bombardier stod för för mindre än ett år sedan innan detta drastiska beslut kom att inte bara välja att inte expandera utan dessutom välja att dra sig tillbaka helt. Det överraskade många av oss.

Vi är också involverade i den satsning som nu görs i Glasriket mellan två län, Kronobergs och Kalmar. Där behöver vi också titta på hur vi kan växla upp den forskning som sker inom till exempel Glafo.

Regeringen är en viktig aktör, och vi ska ta vår del av ansvaret i det här samarbetet och i den utvecklingen. Här kommer Ulf Lönnquist att spela en aktiv roll. Även regionen och kommunerna själva spelar en viktig roll.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2003/04:431 om framtiden för Härjedalens Miljöbränsle AB

Anf. 10 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Håkan Larsson har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att Vattenfall AB ska ta sitt regionalpolitiska och energipolitiska ansvar, vad jag tänker göra för att underlätta fortsatt drift av Härjedalens Miljöbränsle AB, HMAB, och, om fortsatt drift inte kommer till stånd, vilka åtgärder jag avser att vidta för att medverka till att ersättningsjobb skapas i Härjedalen.

Jag vill till att börja med säga att jag är väl medveten om vilka konsekvenser en nedläggning av Härjedalens Miljöbränsle AB skulle ha för Sveg och för Härjedalens kommun. Frågan har varit aktuell i snart två år, och jag är angelägen om att Vattenfall ska göra sitt yttersta för att hitta en långsiktig lösning för verksamheten.

Vattenfall anser det inte möjligt att driva nuvarande verksamhet vidare med rimliga krav på lönsamhet. HMAB har sedan 1996 gjort en

sammanlagd förlust på drygt 180 miljoner kronor. HMAB:s pellets är ca 70 % dyrare än de som importerats från exempelvis Estland. De som är kunder till fjärrvärmeverket i Uppsala – det är alltså där som de pellets som HMAB producerar används – har inte varit beredda att stå för den merkostnaden. Dessutom är torven en ändlig resurs. Med nuvarande brytningstakt och tillstånd räcker torven i fem till sex år.

Vattenfall har varit berett att konvertera fabriken till att använda träfiberbaserat bränsle. Det kräver en stor volym träfiberråvara. Beklagligt nog har det inte funnits tillräckligt med intressenter i regionen för att garantera en sådan volym.

Vattenfall har gjort försök att sälja verksamheten och fört ett flertal förhandlingar med framför allt en aktör. Men de har inte lett till några resultat. Bolaget gör dock neddragningen i långsam takt och är fortsatt öppet för att hitta en lösning. Det finns alltså ett rådrum för nya intressenter.

Vattenfall har tydliga ambitioner när det gäller att utveckla näringslivet i de regioner bolaget verkar i. Vattenfall har nyligen lanserat projektet Inlandskraft, som innebär att bolaget ställer upp med 100 miljoner kronor i garantier för att finansiera sunda affärsidéer i Norrlands inland, vilket också inbegriper Härjedalen.

Vad gäller ersättningsjobb vill jag hänvisa till åtgärder inom den regionala utvecklingspolitiken. Under 2004 har exempelvis Länsstyrelsen i Jämtlands län 124 miljoner kronor till förfogande för allmänna regionalpolitiska åtgärder i länet, bland annat i Härjedalens kommun.

Kommunen ingår också sedan länge i nationellt stödområde A, det högst prioriterade området för direkt företagsinriktade insatser. Det innebär att både befintliga företag och företag som etablerar sig i kommunen kan erhålla högsta bidrag för investeringar och sysselsättningsökning.

Regeringen har också tillsatt en särskild delegation för norra Sveriges inland. Dess uppgift är att medverka till att långsiktigt stärka utvecklingen i regionen. Enligt vad jag har erfarit arbetar delegationen aktivt tillsammans med Härjedalens kommun för att stärka näringslivet.

Anf. 11 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Först vill jag tacka näringsminister Pagrotsky för svaret på min interpellation. Tyvärr måste jag konstatera att det konkreta innehållet är ganska magert.

För Härjedalens kommun med 11 000 invånare har HMAB en mycket stor betydelse. Ett sjuttioal personerna är anställda i företaget, och tillsammans med de nio underentreprenörerna och transportföretaget berörs 139 personer direkt om verksamheten vid fabriken i Sveg skulle upphöra.

Indirekt handlar det om ännu fler arbetstillfällen. Kommunen beräknar att det totalt sett handlar om ungefär 200 personers jobb. Omräknat till Stockholm skulle detta motsvara över 30 000 personer. De samhälls-ekonomiska konsekvenserna av en nedläggning av HMAB skulle bli mycket omfattande.

När jag förra veckan besökte HMAB i Sveg förklarade kommunalrådet Lennart Olsson, som är partikamrat till näringsministern, att en nedläggning av torvfabriken skulle innebära en katastrof för Härjedalens kommun, och det är tyvärr knappast överord. I en glesbygdskommun i norra Sveriges inland gäller det att försvara de arbetstillfällen som finns.

Det handlar om en region som annars sedan århundraden har varit utsatt för koloniala strukturer, en region som förväntas leverera råvaror och arbetskraft till centralmakten. Men vi behöver också egna arbetstillfällen.

Visst har HMAB lönsamhetsproblem, som näringsministern konstaterade. Men det är kanske inte så enkelt att nå lönsamhet när Vattenfall äger såväl det företag som producerar briketterna – det rör sig alltså om briketter och inte om pellets – som det företag som köper dem. Det skulle därför vara bra med en annan seriös ägare med ambitionen att utveckla en lönsam verksamhet vid fabriken, och såvitt jag vet har det funnits och finns intressenter som är intresserade. Är näringsministern beredd att medverka till en sådan lösning?

Sammanlagt beräknas det att över 700 miljoner kronor har investerats i en anläggning som i dag fungerar mycket väl. Nog vore det en gigantisk kapitalförstörelse att montera ned och skrota fabriken.

Vid Vattenfalls bolagsstämma nyligen förklarade styrelseordförande Dag Klackenberg att företaget bidrar till att trygga Sveriges energiförsörjning, men också till att trygga jobben för våra egna anställda och många, många entreprenörer. Tillsammans rör det sig om tiotusentals personer i de över 140 svenska kommuner där Vattenfall bedriver verksamhet. Det är utmärkt om bolagets höga vinster innebär att Vattenfall kommer att fungera som en tillväxtmotor för både ökad tillväxt och en hållbar utveckling, som styrelseordföranden också uttryckte saken vid stämman. Men då gäller det att leva som man lär.

I Härjedalens kommun är i dag tvivlen på Vattenfalls ansvarstagande starka från såväl HMAB:s anställda som kommunens sida. De som direkt eller indirekt är beroende av HMAB för sin utkomst upplever inte sina jobb som trygga i dag, tvärtom.

Jag hoppas förstås fortfarande att tvivlen ska skingras och att det ska visa sig att Vattenfall tar sitt ansvar och medverkar till en bra och långsiktig lösning. Såvitt jag förstår pågår det ansträngningar i den riktningen. Därför är det bra att näringsministern i dag så tydligt understryker angelägenheten om att Vattenfall ska göra sitt yttersta för att hitta en långsiktig lösning för verksamheten. Det är bara att hoppas att dessa ministerord också får genomslag i bolagsledningen.

Till sist vill jag fråga näringsministern: Anser näringsministern verkligen att Vattenfall tar sitt regionalpolitiska och energipolitiska ansvar om man fullföljer planerna på att skrota Härjedalens Miljöbränsle AB i Sveg? Det är tyvärr det intryck jag får när jag läser svaret.

Anf. 12 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Som vi hörde av föregående talare Håkan Larsson är detta viktiga arbeten för Härjedalen och Sveg. Det skulle påverka denna ort mycket negativt om man skulle verkställa avvecklingsplanerna för företaget. Tycker näringsministern som jag att Vattenfall som är ett helägt statligt bolag – vilket jag också hoppas att det kommer att förbli – till skillnad från andra företag har ett särskilt ansvar för arbetstillfällen på en sådan ort som Sveg? Anser ministern att Vattenfall har samma ansvar som till exempel försvaret har vid försvarsnedläggningar? Jag anser att man har det.

Försvaret och staten genomförde ett omställningsprogram i samband med försvarsnedläggningarna i Sollefteå, i Kramfors, på Gotland och i

andra kommuner. Anser ministern att det är läge för att involvera Vattenfall i ett sådant omställningsprogram för att hjälpa orten och för att få framtidsplanerna att fungera för de människor som bor där?

Ministern hänvisar i sitt svar till den regionala utvecklingspolitiken och de pengar som finns till Jämtlands län, men det är generella pengar som tillfaller alla län. Dessa pengar ska tillfalla även Ragunda, Bräcke och andra kommuner i länet. Det här är ett väldigt avbräck för länet, så man skulle behöva ett extra stöd för att hela Jämtland och Härjedalen ska fungera. Inlandsdelegationen, som arbetar nu, är en tillfällig delegation som kommer att avslutas nästa år, så de kommer inte att kunna involveras i sådant här arbete.

Hur ser ministern på att man skulle kunna involvera till exempel Vattenfall, länsstyrelsen och arbetsmarknadsmyndigheterna i att göra något särskilt för att se till att den här verksamheten fortsätter i en modern regi?

Anf. 13 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Herr talman! Jag vill ta fasta på två saker som näringsministern skriver i sitt svar, som jag tycker är en bra utgångspunkt.

Det ena som vi är överens om är konsekvenserna som en nedläggning skulle få i lilla Sveg. Vi har tidigare varit inne på att hundratalet jobb kommer att försvinna. Kommunledningen beskriver det som en katastrof, och det är ett reellt ord att använda i det här sammanhanget.

Det andra som vi är överens om är att Vattenfall bör göra sitt yttersta för att hitta en långsiktig lösning.

Man kan se på den här frågan utifrån lite olika perspektiv. Jag har besökt Sveg och träffat företrädare för Vattenfall som ger lite olika bilder. Men om man som svegbo, härjedaling, tittar på det här ser man ett storbolag som verkar i Sveg, ett storbolag som inte har någon förankring på orten och som inte har varit intresserat av att skaffa sig någon förankring, ett storbolag som bara är intresserat av att Sveg ska leverera energi till Uppsala Energi. Man ser inte att det behövs någon långsiktighet och har inte under årens lopp vidtagit åtgärder och insatser för att säkra en fortsättning, även om inte Vattenfall skulle stå som ägare. Till exempel har Vattenfall missat att säkra råvarutillgången. När man sedan pratar med Vattenfall så visst blir det en modifierad bild, men jag måste säga att jag delar svegbornas uppfattning om och bild av hur HMAB har hanterats.

Från Vattenfalls sida säger man tre saker. Det ena är att det här inte är deras business. Man jobbar inte med bränsle. Man producerar el och värme. Man säger att det här inte är deras region, att det är Sydkrafts region. Det är så man uttrycker sig. Sedan hänvisar man till att man har ett ansvar för verksamheten och inte för orten. Det är i och för sig korrekt och säkert inget formellt fel, men slutsatsen är ändå att de extra möjligheter som finns via ett statligt ägande inte alls har kommit den här verksamheten till godo.

Mycket av det här är historia. Här och nu handlar det ändå om att försöka se vad vi kan göra, inte minst från politiskt håll, för att det här ska bli något bra i slutändan. Det är en fungerande processindustri som kan tillverka biobränsle med hög kvalitet. Man har en kunnig och mycket engagerad personal. Man kan tillverka både briketter och pellets. Man kan använda spån, trä och torv i olika kombinationer; det finns en flexibilitet. Och mycket talar för att Vattenfall nog inte är rätt ägare.

Här skulle jag vilja ha ett besked från näringsministern, som får många frågor att svara på eftersom vi är många som deltar i debatten. Är näringsministern tillsammans med departementet och Vattenfall beredd att säga till svegborna att man är beredd att seriöst undersöka de möjligheter som finns till fortsatt verksamhet, att man är beredd att diskutera mer insatser – det är utlovat 90 miljoner som Vattenfall räknar som avställningskostnad – och skjuta till mer medel under ett antal år för att verksamheten ska få en möjlig fortsättning? Pengar behöver satsas, och då menar vi att det är bättre att satsa pengar på att säkra befintlig verksamhet än att kompensera för arbetslöshet.

Anf. 14 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Som det har sagts tidigare får en nedläggning av HMAB förödande konsekvenser för den här bygden. Det är en rad jobb som kommer att försvinna, vilket drabbar väldigt hårt. För den enskilde är det också en tragedi på många sätt, inte bara att jobbet försvinner. Att uppföra ett hus i den här delen av Sverige kostar 1,2–1,3 miljoner kronor, men ska du sälja det på grund av att du kanske mister ditt arbete får du i bästa fall ut 250 000–350 000 kr för ditt hus som du har låtit uppföra. Det innebär att du blir väldigt fjättrad vid orten. Det är omöjligt att få en ökad rörlighet i regionen på grund av just de här förhållandena.

Det här är en fråga om både regionalpolitik och energipolitik men naturligtvis också om företagets sundhet. När det gäller just regionalpolitiken brukar näringsministern hävda att det statliga ägandet är väldigt bra, just mot bakgrund av att man kan ta andra hänsyn än de rent företagsekonomiska hänsynen. Då menar jag att om man skryter om just den möjlighet man har som statlig ägare, är det ett skäl att verkligen agera i linje med vad man säger.

I miljöpolitiken och energipolitiken sägs det att torven inte räcker. Detta är ju helt galet. Det finns en väldigt bra brytningsbar torv alldeles inpå stugknuten, nämligen i Tönningfloarna. Men regeringen har tidigare sagt nej till brytning där på grund av naturvårdshänsyn. Om man hävdar den principen menar jag att det är helt felaktigt att Härjedalen ska betala hela landets miljöhänsyn. Där finns det torv, och den är brytningsbar och ligger också logistiskt väl till.

Torv är förnybart, ja. Det är väl lite halvtokigt, för visst växer torven, om än lite långsamt. Sedan ska man komma ihåg att nu omfattas även torven av elcertifikaten. Man har ju höjt upp dess status, men man har inte sagt att den är ett biobränsle. Rimligtvis borde man då se till att det blir samma skattebefrielse för torven som för andra biobränslen.

Visst visar bolagets siffror på en ackumulerad förlust på 180 miljoner kronor för de här åren. Men det är en sanning med modifikation, för om jag äger bolaget och äger kunden är det upp till mig att bestämma var vinsterna ska ligga. Att då glasklart hävda att det är 180 miljoner i ackumulerad förlust är ju fel.

Mitt önskemål är – för det finns två intressenter, varav den ena tydligen har lite mer preferenser än den andra – att bolaget säljs. Om det finns en köpare, se då till att göra det möjligt. Och för att göra det möjligt finns det bara en sak att göra, som jag ser det, och det är att Vattenfall finns med och rekonstruerar det här bolaget innan det tas över av den nye köparen.

I Veckans Affärer förra veckan sade näringsministern att staten ska fungera som vilken finansfamilj som helst och ska agera som vilken Wallenbergare som helst. Men se då till att agera på ett ansvarsfullt sätt! Se till att den köpare som finns får köpa bolaget och att Vattenfall fullföljer sitt regionalpolitiska ansvar, som regeringen alltid framför som det främsta argumentet för statligt ägande.

Anf. 15 RUNE BERGLUND (s):

Herr talman! När man kommer på slutet så här är det mycket som redan är sagt, och jag ska försöka att inte upprepa så mycket.

När jag läste näringsministerns svar på Håkan Larssons interpellation och samtidigt tänkte mig 20–25 år tillbaka i tiden fick jag ett facit som visar att det inte alltid blir som man tror att det ska bli.

Jag var med i politiken redan då, när vi bestämde oss för att göra oss mer oberoende av energiimport. Vi skulle satsa på inhemska bränslen och göra oss mindre beroende av exempelvis oljeimport. Det var ett av skälen till att den där fabriken byggdes upp och att vi står här i dag och diskuterar vad vi ska göra med den. Vi satsade på inhemsk energi. Staten satsade stora pengar i fabriken i Sveg. Nu används importen som ett argument för att lägga ned eller sälja fabriken.

Vi accepterar att Vattenfall avslutar sitt engagemang i Sveg. Det har aldrig varit särskilt hett. Det var ju så att när man köpte Uppsala Energi fick man den här fabriken lite grann på köpet. Jag träffar ju folket däruppe ofta, eftersom jag själv bor i kommunen, och har genom de här åren fått höra att den där fabriken inte är särskilt mycket att hålla på med. Då är det klart att man kan hamna i den här situationen, som man också har gjort.

Men vi har svårt att tänka oss att verksamheten inte ska drivas vidare med tanke på att det finns intressenter som har kunskap, kompetens och också resurser för att göra det. Det här handlar ju om en stor och omfattande energiframställning. Den är modern. Den är rationell. Det är en väl fungerande fabrik. Råvarutillgången finns även om Vattenfall säger att den inte finns. Det går att producera 1,3 terawattimmar fastbränsle per år under lång tid framåt. Enligt uppgift går det också att få tillräckligt mycket betalt för att produktionen ska kunna finansieras. Det företag som är intresserat av att köpa fabriken är ju berett att satsa på det här.

Jag vill inte gå vidare i polemik med interpellationssvarets innehåll eftersom det svaret inte innehåller framtiden för fabriken i Sveg. Det svaret argumenterar ju för en nedläggning.

Jag såg för ett par dagar sedan ett citat av Ivar Lo Johansson: Människan är inte där hennes skor står. Hon är där hennes drömmar är.

Vi ser inte en nedläggning som ett alternativ. Det är inte våra drömmar. Det är Vattenfall som har den drömmen, men det har inte vi. Vi ser framför oss en utveckling av verksamheten med en konvertering av fabriken i Sveg till större träbränsleanvändning. Vi vill att näringsministern ska medverka till att Vattenfall överlåter verksamheten till den intressent som finns när vi nu kan konstatera att Vattenfall inte längre vill driva verksamheten utan har andra planer för energiförsörjningen.

Anf. 16 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Flera av kommentarerna har gällt min inställning till vad Vattenfall ska göra nu, hur de ska förhålla sig till de alternativ som finns eller kan komma att finnas till den nuvarande torvbrytningen. Min åsikt är att Vattenfall ska pröva alla möjligheter till fortsatt produktion var de än dyker upp, från vem de än dyker upp, och att de ska förtjäna en noggrann, ordentlig genomgång. Det inkluderar, som Rune Berglund påpekar, en konvertering till att använda andra bränslen. I den frågan hoppas jag på er hjälp med att bilda opinion för den lösningen. Andra intressenter i regionen har ju varit avvisande när Vattenfall självt har velat pröva den vägen framåt. Jag hoppas att det ska bli möjligt att utnyttja den tid som Vattenfall har angivit. Man har ju valt en väldigt långsam övergång.

Låt mig säga en sak till som gäller torven. Jag tycker att torven är en bra råvara. Regeringen har använt betydande energi – om jag får kosta på mig det uttrycket – för att underlätta för torven. Vattenfall har satsat på torven. HMAB har satsat på torven tidigare. Vi har genom elcertifikatsystemet premierat bland annat torvanvändning i energisystemet. Vi hade från regeringens sida gärna sett att torven hade varit undantagen från elcertifikatsystemet. Det förvånar mig lite att se två representanter för Vänsterpartiet prata väl om en torvanläggning samtidigt som regeringen inte lyckades förhandla med samarbetspartierna om att låta torven slippa vara med i elcertifikatsystemet. Det hade kanske kunnat vara ett litet bidrag till att underlätta marknaden för HMAB:s produkter.

Till sist: Nu står vi här och diskuterar krav på Vattenfall. Jag skulle vilja ställa en fråga till er som representerar Centerpartiet och Moderaterna, ni som vill privatisera Vattenfall. Hur tror ni det påverkar den här typen av diskussioner? Skulle ett Vattenfall ägt av ett försäkringsbolag från Singapore ge så lång respit? Skulle de ha investerat 700 miljoner kronor, 10 miljoner kronor per jobb, i Sveg? Skulle de ha låtit företaget gå med 2 ½ miljon kronor i förlust per person, per anställd, under åtta år utan att ha lagt ned mycket snabbare, mycket tidigare, med mindre hänsyn till vad som ska komma efter? Hade de givit lika lång respit för att hitta andra köpare, som kan hitta annan användning än de själva har lyckats med?

Tänk på det en smula och ge oss andra ett bra svar. Är det inte nu vi ser fördelen med att Vattenfall faktiskt är i hela folkets ägo? Nu hoppas vi kunna göra något bra av den förändring som måste ske, antingen att Vattenfall säljer till någon annan eller att man hittar annan produktion att bedriva på orten.

Anf. 17 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Först vill jag berätta för Leif Pagrotsky att Centerpartiet inte vill privatisera Vattenfall – inte för närvarande i alla fall. Men det är klart att om Vattenfall inte tar sitt ansvar för jobben ökar ju trycket, då man inte ser någon anledning till att låta det vara kvar i statlig ägo. För min del ser jag det som viktigt att Vattenfall är i statlig ägo, i svensk ägo, eftersom det annars skulle hamna i en stor internationell koncern, som vi skulle ha ännu mindre möjligheter att påverka. Men när vi har de här möjligheterna tycker jag att de ska tas.

Sedan beklagar jag också att man inte har kunnat undanta torven från detta med utsläppsrätterna – är det väl ministern menar? Ja, just det.

Jag tänkte också ta upp detta med det energipolitiska ansvaret. Jag tror att Leif Pagrotsky och jag är överens om att det nu är viktigt med en omställning till långsiktigt hållbara, miljövänliga energikällor och att Vattenfall ska spela en roll i den omställningen. Det har ju sagts ett antal gånger. Ur det perspektivet vore det inte någon särskilt bra signal om det statliga energibolaget nu skulle skrota Sveriges största fabrik för produktion av torv- och träbriketter samtidigt som man offensivt satsar på kol, brunkol och kärnkraftsproducerad energi på kontinenten. Det måste finnas någon linje här. Det måste finnas en samstämmighet mellan den energipolitik vi för i Sverige och det agerande som ett statligt ägt företag i energibranschen har. Det tycker jag.

Sedan har jag ett par andra synpunkter på näringsministerns svar. För det första är fabriken redan konverterad så att den kan användas till träfiberbaserad produktion till 100 %. En mycket bra variant, har man ju märkt i många kraftvärmeverk, är en blandning av trä och torv. I så fall kommer det att finnas torv för mycket längre tid än de fem sex år som det talas om. Dessutom håller jag med Ola Sundell om att det ju finns resurser nära till hands om man vill utveckla det här i Härjedalen, nämligen i Tönningsfloarna.

Jag ifrågasätter om det verkligen inte finns underlag för råvara i landets skogrikaste län om man vill producera träfiberbaserad energi i Sveg. Jag har pratat med företrädare för bioenergibranschen, och de kan inte förstå annat än att det finns ett underlag för en sådan produktion. Här står alltså åsikt emot åsikt, uppenbarligen. Men jag tror att det finns!

En punkt som förvånar mig lite i svaret är att Leif Pagrotsky hävdar att Härjedalen ska få del av projektet Inlandskraft som Vattenfall har på gång med garantier för olika sunda affärsprojekt. Det vore ju jättebra, men är det verkligen så? Den information som tidigare kommit från Vattenfalls sida har sagt att det enbart gäller inland norr om Indalsälven, och mig veterligen ligger Härjedalen bra långt söder om Indalsälven. Det är bra om ministern har rätt på den punkten, men jag skulle vilja ha det bekräftat i så fall.

Till slut hoppas jag med Rune Berglund här att fabriken ska finnas kvar. Det är en modern fabrik som kan användas till en viktig del i den svenska energipolitiken. Då gäller det att se till att det kommer in en aktör som seriöst kan driva detta långsiktigt, skapa jobb och sysselsättning och delta i energiomställningen i Sverige.

Anf. 18 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Näringsminister Leif Pagrotsky, Vattenfall ska vara i hela folkets ägo – javisst, och jag hoppas att det så får förbli, liksom Posten och SJ. Men det måste skötas bra och öppet, och det måste skötas så att hela folket tycker att det har sin välförtjänta plats i det svenska ägandet.

Det finns många saker i historien som gör att facket, svegborna och kommunen inte litar på att Vattenfall har gjort sitt yttersta för att få den här verksamheten att bli en framtidsverksamhet utan att den är en verksamhet som man har fått på köpet och en verksamhet som man, på ett ganska lamt sätt, har försökt avyttra. Vi tycker att Vattenfall måste vara mer offensivt här. Jag är helt övertygad om att Vattenfall har gjort det Vattenfall ensamt kan göra och menar att i det här läget måste Vattenfall

tillsammans med kommunen, länsstyrelsen, Näringsdepartementet och andra myndigheter göra sitt yttersta för att det här ska bli ett framtidsföretag och inte ett nedläggningsföretag.

Har man till exempel funderat på den verksamhet som finns i Örnsköldsvik, det vill säga etanolframställning, som är en forskningsverksamhet som staten helt riktigt ger pengar till för att utveckla etanoltillverkningen? Har man funderat på att ha ett samarbete med denna verksamhet och kanske utveckla etanoltillverkningen? Det är ju som tidigare talare sade: Det inhemska bränslet ska vara framtiden. Det finns också fortfarande en tro hos oss när det gäller inhemskt bränsle såtillvida att man ska växla över från någonting till någonting annat. Det är ju skogen som är resurs när det gäller flis, spån och alla möjliga saker i skogen som man försöker utveckla för att använda för att skapa både energi och olika produkter. Kan näringsministern se en framtid, där också Vattenfall är delaktigt, i att aktivt skapa en ny eller modern verksamhet där en del av det här finns kvar och kanske annan verksamhet tillkommer?

Anf. 19 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Herr talman! Vi är flera stycken här som deltar i en interpellationsdebatt därför att vi känner ett äkta engagemang för HMAB i Sveg, och så möts vi av en näringsminister som kontrar med att angripa oss i andra politiska frågor i stället för att vi koncentrerar oss på den debatt vi ska ha.

HMAB har redan konverterat. Man kan tillverka både pellets och bränsletter och kan tillverka i rent trä och flis, men också i torv och i kombinationer.

Vad gäller fördelarna av statlig ägo tror jag att ingen behöver misstro min idé med att vi har verksamhet i statlig ägo, men fördelarna med statligt ägande måste ju också synas i praktiken.

Det är rätt intressant: Vi som har varit uppe i den här debatten har inte diskuterat ihop oss före debatten om vad vi ska säga, men samfällt hörs det från representanter från de norra länen att man uppfattar och beskriver detta som en form av kolonisation. Det är rätt intressant att vi har det perspektivet, och jag tycker inte att man bara ska negligera det. Det är en uppfattning som också i sak kan beskrivas och bekräftas på olika sätt.

Som jag sade i mitt första inlägg är det mycket som vi är överens om. En sak är att Vattenfall självklart har krav på sig att seriöst pröva långsiktiga lösningar med olika intressenter. Det jag menade i mitt inlägg är att det också kan vara så att det till detta behöver kopplas andra resurser än vad Vattenfall självt kan sätta in, därför att det också handlar om att ta ett samhällsekonomiskt grepp. Det gäller vad som händer i Sveg om inte Vattenfall finns kvar där. Det är det som jag hoppas att näringsministern har med sig när den här interpellationsdebatten avslutas. Sedan möter jag gärna Pagrotsky i andra sammanhang, där vi kan buffla runt även andra politiska spörsmål.

Anf. 20 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Gå från ord till handling, herr minister! Det skulle jag vilja uppriktigt säga till herr näringsministern. Här talar man om det statliga ägandet, om den regionalpolitiska hänsynen med mera. Om man nu har vunnit valet och regerar just med utgångspunkt från de här reso-

nemangen så är det väl verkligen skäl, i det här fallet beträffande Sveg och svegborna, att se en substans i de här orden och i det uttryckssätt som regeringen har.

Näringsministern säger vidare: Jag gillar torv, jag gillar Sveg, jag gillar HMAB och det är jättebra att Vattenfall drar ut på processen. Men det räcker inte. Det är alltså framför allt två saker som regeringen och ministern borde ta tag i. Den ena delen är brytningen på Tönningsfloarna. Den har betydelse för den här verksamheten. Det är inte så att det är antingen eller, när man tillverkar de här briketterna. Man har i dag en inblandning av trä, och det är också det som åtminstone representanter för fabriken tycker är den lämpligaste formen. Men det behövs både torv och sågspån, alltså träråvara.

Den andra delen gäller intressenten. Det finns en intressent som är seriös – det har Vattenfall sagt – och även intressenter för fabriken i Sveg. Se till att det följer med pengar i rekonstruktionen, för annars blir det meningslöst. Man har ju tömt det här företaget på pengar just genom att det har varit ett dotterbolag. Man har lagt vinsten någon annanstans. Då finns det skäl, i den här rekonstruktionen med regionalpolitisk inriktning, att man skickar med pengar. Om man nu säger så mycket gott om det statliga ägandet vore det ju genant om det skulle ske just på de premisser som ministern nämnde i Veckans Affärer förra veckan, nämligen att vi är som vilken annan finansfamilj som helst. Det vore väl genant?

Åk till Sveg! Ta på ort och ställe del av materialet, och sedan: Agera!

Anf. 21 RUNE BERGLUND (s):

Herr talman! Om jag ser på Vattenfall i dag och jämför det med bilden för en månad eller en och en halv månad sedan så blir jag faktiskt mer optimistisk än vad jag var för några veckor sedan. Skälet är helt enkelt att jag tror att Vattenfalls ledning börjar att tänka på vilka mått och steg man måste vidta här.

Det är ju också så att när man hör siffror på vad det skulle kosta att avveckla den här fabriken så blir man ju förskräckt. Jag kan ju ingenting om det här, men när man hör att det skulle kosta kanske 90–100 miljoner kronor inser man att ansträngningarna borde läggas på att försöka driva verksamheten vidare när det är möjligt, även om Vattenfall inte vill göra det. Det har vi egentligen inga synpunkter på.

Det finns en sak som jag tror är viktig. Det är tidsfaktorn. Råvaruflödet när det gäller träbränsle består av stora volymer av sågspån, grot och allt möjligt. Det är ett flöde som gör att det inte får bli för långa avbrott. Om det blir det kan man hamna i den situationen att man får råvaruproblem och leveransproblem.

Det är viktigt att näringsministern nu hjälper till och försöker att få i gång förhandlingar. Det handlar framför allt om att försöka skapa förutsättningar för att förhandlingar ska kunna ske. Om båda parter är överens – en vill sälja, och en annan vill köpa – handlar det väldigt mycket om tillvägagångssättet, hur man förhandlar och vad man förhandlar om.

Där är jag säker på att näringsministern och hans departement har väldigt mycket att ge just i det sammanhanget.

Anf. 22 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag vill gärna upprepa vad jag sade förut. Det är väldigt viktigt att alla de förslag och idéer till lösning för HMAB som kommer upp behandlas seriöst och med stort allvar och att man utnyttjar den tid som står till förfogande för att söka och finna andra lösningar.

Det är också min uppfattning att man i det sammanhanget ska beakta vidare samhällsekonomiska aspekter och regionalpolitiska aspekter. Det ska göras tillsammans med dem som har ansvar för de regionalpolitiska bedömningarna så att det gemensamt och tillsammans kan skapas vidare och starkare möjligheter att få ett bra resultat.

Till detta räknar jag också Inlandskraft. Jag kan i detta sammanhang som svar på den konkreta fråga som ställdes bekräfta att Inlandskraft i sitt arbetsområde också ska omfatta Härjedalen. Om det har rätt något tvivel om det tidigare vill jag för min del försöka att undanröja det nu. Det är vad som berättats för mig att Vattenfall har sagt i sin beskrivning av hur det tänker använda de medel som man sätter av.

Samtidigt vill jag säga att Ola Sundell ställer väldigt stora krav på mig när det gäller vad jag ska gripa in internt i bolagets förhållanden och ställa till med. Även några andra av debattörerna har haft sådana önskemål om etanolproduktion och sådant. Låt mig bara påminna om att riksdagen har bestämt att Vattenfall inte ska vara ett affärsverk utan ett självständigt aktiebolag. Regeringen måste då naturligtvis beakta vad som ligger i aktiebolagslagen och vad som är risken för att jag som minister lägger min näsa i blöt i sådant som konstitutionsutskottet skulle beskriva som ministerstyre. Jag nöjer mig därför med att här i riksdagens talarstol tydligt ange min position och min åsikt. Jag är övertygad om att också Vattenfall noga lyssnar på debatten och funderar vad det ska kunna göra för att leva upp till det ansvar som Vattenfall har och som jag menar att Vattenfall än så länge har skött ganska väl.

Några av er var inne på att det var så oerhört stora vinster som Vattenfall har gjort genom att exploatera torven i Härjedalen men att de har försvunnit någon annanstans. Om det vore sant vore det ju korkat av Vattenfall att sluta att ta ut de kopiösa vinstmedlen. Jag tror inte att det är riktigt på det viset. Jag är orolig att det faktiskt är så att verksamheten har varit förlustbringande. Vattenfall har bedrivit regionalpolitik genom att satsa 10 miljoner kronor per jobb och 2 ½ miljoner kronor per anställd i förluster. Det första är investeringar, och det andra är löpande bidrag till verksamheten från andra delar av Vattenfalls verksamhet.

Det tycker jag är bra. Det vittnar om att man har känt ett ansvar. Men förändringar behövs. Jag tror att vi ska vara inriktade på att Vattenfall i de förändringarna ska vara konstruktivt och besjälade av en god vilja att lösa det för orten och för de anställda.

Anf. 23 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Först tycker jag att det var ett bra besked att Inlandskrafts arbetsområde gäller även ned till Härjedalen. Det är bra om de tidigare uppgifterna på den punkten har dementerats.

Sedan hoppas jag att debatten som många har deltagit i visar det starka stöd som det finns i Jämtlands län för att det ska finnas en verksamhet vid HMAB även i framtiden. Jag hoppas även, som ministern sade, att den högsta ledningen i Vattenfall har fått det klart för sig vid det

här laget. Det är viktigt att ta ansvar för den verksamhet man bedriver även i en glesbygdskommun i Härjedalen.

Jag tror samtidigt att både näringsministern och Näringsdepartementet ändå kan medverka till att skapa förutsättningar för att det ska bli en fortsättning, kanske med en annan och mer långsiktigt inriktad ägare, som jag tror vore det bästa. Leif Pagrotsky säger att man ska väga in samhällsekonomiska och regionalpolitiska bedömningar. Jag vill gärna lägga till energipolitiska också.

Jag tror att det finns mycket som talar för att det ska fortsätta att vara en produktion vid HMAB i Sveg och att det kommer att vara en bio-bränsleproduktion, en blandning av trä- och torvproduktion, där framöver. Jag hoppas att slutresultatet av den här debatten blir att frågan lyfts upp på bordet på allvar och att vi får en positiv lösning.

Anf. 24 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag känner mig tvungen att ta samtliga repliker.

Låt mig avslutningsvis konstatera att jag är väldigt besviken på att jag inte fick någon kommentar till frågan om utsläppsrättshandeln. Jag beklagar att jag i förvirringen förväxlade begreppen och använde ordet elcertifikat. Men mitt budskap var rimligen väl uppfattat i alla fall. Det belastar torven ytterligare.

Det ser lite konstigt ut att gå ut och tala sig så oerhört varm för torvens eminenta förmåga och alla dess effekter som välsignelsebringande effekter samtidigt som den inte hjälper oss att undanta torven från den börda som utsläppsrättshandeln faktiskt innebär i det här sammanhanget vad gäller konkurrenskraft på energimarknaden.

Vi har talat mycket om vad vi tycker att Vattenfall bör göra och det ansvar Vattenfall bör känna för verksamheten. Jag skulle avslutningsvis inte vilja polemisera till er utan vädja till er att hjälpa till att öka engagemanget i regionen för att möjliggöra en konvertering.

Mina uppgifter är att det behövs en fortsatt konvertering och nya investeringar för att gå över till träfiberbaserat bränsle. Men intresset på orten och i regionen bland dem som i dag har tillgång till sådana råvaror har varit för litet för att det ska vara möjligt.

Det är en mycket attraktiv möjlighet att fortsätta driften så att den kan fortsätta att bidra till svensk energiförsörjning och till jobben i Sveg. Men då krävs det ett bredare engagemang inte bara från Vattenfall utan också från andra intressenter i regionen. Hjälptill med det, alla ni viktiga opinionsbildare i Härjedalen!

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2003/04:435 om det globala handelssystemet och hot mot liberalisering av EU:s jordbrukspolitik

Anf. 25 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Carl B Hamilton har frågat vilka steg jag avser att ta för att förhindra att EU-kommissionens agerande i de pågående förhandlingarna om ett associeringsavtal mellan EU och Mercosur motverkar rege-

ringens höga ambitioner i Världshandelsorganisationen, WTO, i arbetet med att reformera EU:s jordbrukspolitik och i bekämpningen av fattigdom i u-länder. Mercosur avser en grupp av fyra länder i Latinamerika: Brasilien, Argentina, Uruguay och Paraguay.

Sedan den 1 januari 1995 ingår Sverige som en del av EU och därmed dess gemensamma handelspolitik. Den svenska regeringen förhandlar därför inte längre själv på handelspolitikens område. I WTO talar EU med en röst. Medan Sverige spelar en mycket aktiv roll inom EU när den gemensamma politiken ska slås fast har vi att, precis som övriga medlemsländer, underordna oss den kompromiss som blir resultatet.

De nu pågående associationsförhandlingarna mellan EU och Mercosur orsakade rejäla kraftmätningar mellan EU-länderna när tidtabellen skulle slås fast. Det mandat som EU-kommissionen har i dag att förhandla med Mercosurländerna om lades fast i ljuset av att den nya förhandlingsrundan i WTO förväntades starta i Seattle hösten 1999. Tanken var att WTO-förhandlingarna skulle ha nått ganska långt innan EU:s förhandlingar med Mercosur kom in i en avgörande fas. Därför uppskötts förhandlingsstarten för Mercosurförhandlingarna till den 1 juli 2001.

Som bekant fördröjdes WTO-rundans start med två år. Den började inte förrän i Doha hösten 2001. Därmed ändrades också den möjliga inbördes relationen mellan EU:s förhandlingar i WTO och EU:s förhandlingar med Mercosur. Det är således tillfälligheter snarare än maktpolitik från EU som ligger bakom det faktum att tidtabellerna nu överlappar.

Handelsförhandlingarna med Mercosur har behandlats i riksdagens EU-nämnd i maj och september 1999. Inget parti motsatte sig då att Sverige skulle stödja att EU-kommissionen fick mandat att på unionens vägnar inleda förhandlingar om ett regionalt frihandelsavtal med Mercosur.

Under det svenska ordförandeskapet i EU våren 2001 pressade Sverige på för att den fastslagna tidtabellen för Mercosurförhandlingarna skulle hållas. I juni samma år hade jag glädjen att i Luxemburg företräda EU vid de möten som accelererade handelsförhandlingarna mellan såväl EU och Chile som EU och Mercosur.

Jag för min del tror inte att globala, multilaterala avtal inom ramen för WTO och regionala handelsavtal behöver stå i strid med varandra. Det bästa behöver inte vara det godas fiende. WTO har regler för regionala frihandelsavtal. Det är ett självklart krav från Sverige att EU i alla avtal efterlever dessa regler. Det har också regeringen framfört vid otaliga tillfällen till EU-kommissionen, senast när Mercosurförhandlingarna diskuterades vid allmänna rådet den 26 april i år.

Jag tror att Carl B Hamiltons farhågor angående Mercosurförhandlingarnas effekter för WTO-rundan är överdrivna. Förhandlingarna med Mercosur kan tvärtom fungera som murbräcka för en öppnare handel globalt på jordbruksområdet. Framsteg på jordbruksområdet har länge hindrats av EU:s mer protektionistiska länder. I EU har den lägsta ambitionsnivån fått bestämma takten. I Mercosurförhandlingarna görs EU:s offensiva intressen tydligare, vilket medför att de protektionistiska jordbruksländerna har svårare att hävda sina intressen. Den senare utvecklingen i förhandlingarna med Mercosur sammanfaller med Sveriges intresse av att få till stånd mer långtgående jordbruksreformer.

Anf. 26 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag börjar med att tacka statsrådet för svaret. Jag tycker kanske inte att det var något bra svar. Detta är en komplicerad fråga, men just i fråga om synen på Mercosurförhandlingarna tycker jag att svaret är välvilligt på gränsen till otillåtet naivt i sin tolkning av vad som nu pågår mellan EU-kommissionen å den ena sidan och Mercosurländerna å den andra.

Leif Pagrotsky säger att det avtal som man nu förhandlar om och som eventuellt går in i en avgörande fas skulle kunna fungera som en murbräcka för en öppnare handel globalt. Jag ser det på ett annat sätt, nämligen att man försöker köpa ut Brasilien och de andra länderna som är EU-kommissionens och EU-protektionisternas hårdaste och kanske effektivaste kritiker – effektivare än påtryckningsgrupperna inom EU för frihandel. Den gruppen tillhör vi ju själva.

Det finns också en mer principiell, grundläggande fråga. Jag har följt Leif Pagrotsky's uttalanden i handelspolitik, och jag blir inte riktigt klok på var regeringen egentligen står i den frågan. Rättare sagt står regeringen på två stolar – inte mellan stolarna men på båda två på en gång. Det finns nämligen en genial tanke i grunden till mest-gynnad-nationssystemet; en fördel som Frankrike ger till England ska sedan vidarebefordras till alla andra länder. Sedan sprider sig detta, och det har det också gjort, och man har en multilateral liberalisering av handelspolitiken i världen. Detta är GATT-systemets själva grundtanke, även om tanken lanserades på 1800-talet. Den har sedan konfirmerats i WTO.

Den här multilaterala synen på handelspolitiken håller nu på att knäckas. Sedan 1995 har 159 bilaterala avtal slutits. Det undergräver det multilaterala handelssystemet. Det ger den starke med klientstater omkring sig rätt att agera. EU är en sådan. Det ger upphov till komplicerade tvister om ursprungsregler, godtycke, ekonomisk ineffektivitet och inte minst diskriminering.

Det avtal som vi nu ser är den grundläggande, principiella svårighet som jag inte tycker att Sverige har tagit upp och hävdad. Den andra är detta att man köper ut de effektivaste och viktigaste kritikerna av den gemensamma handelspolitiken. Brasilien och andra länder är en stödgrupp för Sverige och för liberaler inom EU i kampen för att få bort den gemensamma jordbrukspolitiken. Om vi låter kommissionen köpa ut Brasilien och andra länder försvårar vi när det gäller att uppnå våra egna mål vad beträffar en reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken. Det blir högre matpriser, sämre miljö och så vidare.

Jag såg en genomgång gjord av Ewa Rabinowicz, vår främsta jordbruksekonom. Hon betecknade WTO-kritikerna som de effektivaste reformpåtryckarna beträffande EU:s jordbrukspolitik – inte Sverige och andra länder inom unionen.

Det viktigaste är naturligtvis att om Sverige bejakar utköpsstrategin, att muta kritikerna, och om den lyckas så kommer Sverige att befästa fattigdomen i tredje världen och att befästa en jordbrukspolitik som gör att människor hålls kvar i produktion av produkter vars priser pressas alltmer av Europeiska unionens överskott. Den gemensamma jordbrukspolitiken är ju en grotesk omfördelning mellan de rika i de rika länderna och de fattigaste i de fattigaste länderna, och som jag ser det kan vi aldrig

Anf. 27 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Carl B Hamilton kallar mig otillåtet naiv. Jag skulle för min del vilja returnera den vänligheten med att säga att jag tycker att det som Carl B Hamilton föreslår vore en naiv strategi. Vi lever i en tid när det träffas bilaterala avtal runtomkring. Det råder febril aktivitet på det området runtom i världen. Många länder förhandlar just nu kors och tvärs med varandra om detta.

Det sägs här att jag skulle avstå från att värna svenska intressen när det nu uppstår möjligheter att åstadkomma billigare matpriser och större marknad för våra industrivaror genom ett avtal med Brasilien, Argentina, Uruguay och Paraguay. Det är ett avtal som vi har varit överens om att eftersträva och som jag själv har varit med om att sparka i gång.

Man kan diskutera om det här innebär att man köper ut en motståndare eller om det innebär att man slår in en kil bland EU-protektionisterna, som Carl B Hamilton kallar dem, och deras front. Jag har frågat en av de andra ledande aktörerna i G 20-kretsen – de som enligt Carl B Hamiltons analys skulle slås sönder av detta. Det är min kollega från Sydafrika, Alec Erwin. Han säger att han å det bestämdaste uppmuntrar Brasilien att förhandla vidare och gå i mål med förhandlingen. Han ser det som en hjälp att gå vidare med att luckra upp den jordbrukspolitik i EU som både han, Carl Hamilton och jag ogillar. Om jag är otillåtet naiv, är Sydafrika det också i så fall. Då befinner jag mig i ett sällskap som jag trivs med. Jag tror i stället på den bedömning som vi har gjort tillsammans.

Jag noterar också att Carl Hamilton har hamnat i samma position som Frankrike. Det var Frankrike som motsatte sig att vi skulle starta de här förhandlingarna från början. De drev fram ett uppskov till dess att man trodde att Seattlerundan skulle ha kommit så långt att risken för att EU, via Mercosurförhandlingen, skulle tvingas till eftergifter på jordbruksområdet skulle vara liten. Därför skulle förhandlingen hållas på sparlåga till dess att vi hade ett multilateralt förhandlingsresultat på plats.

Carl Hamilton och Jaques Chirac har här gjort samma bedömning. Jag gissar att det är en ovanlig kombination som vi kanske inte kommer att få se upprepas särskilt ofta.

Anf. 28 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Låt mig börja med den febrila aktiviteten och handelsavtal kors och tvärs. Det var ju det jag nämnde. Det har träffats 159 bilaterala avtal sedan 1995.

Jag tror inte att det ligger i Sveriges långsiktiga intresse att det multilaterala förhandlingssystemet faller sönder. Det är det som håller på att ske nu genom det ena avtalet efter det andra. Det är 18 avtal om året i genomsnitt, om jag räknar rätt. Det kommer inte att ligga i Sveriges intresse att det multilaterala handelssystemet, WTO-systemet, blir alltmer bräckligt med ett antal länder som står utanför.

Jag tror att det är fel att säga att vi ska få lägre matpriser genom import från Brasilien. Vi ska få lägre matpriser genom att vi blir av med EU:s jordbrukspolitik och genom att vi får import från Afrika, Asien och

Svar på
interpellationer

Latinamerika på icke-diskriminerande villkor. Det är den vägen vi ska gå.

Vägen till helvetet är stensatt av goda föresatser. De goda föresatserna i det här sammanhanget är att man tittar på varje bilateralt handelsavtal och säger att det ser bra ut. Här har vi ett avtal med det landet, med det landet och med det landet. Men summan av alla dessa avtal är ju helvetet, nämligen att det globala världshandelssystemet knäcks. Det är den problematiken som Leif Pagrotsky, när jag nu hör honom andra gången här, förefaller mer eller mindre omedveten om. Det är en jättelång debatt, som dessutom återspeglas i GATT:s och WTO:s regelsystem, om hur denna avvägning ska göras. Jag tror att det här avtalet skulle vara väldigt skadligt för handelssystemet och framför allt för möjligheten att minska jordbruksprotektionismen.

Det verkar vara en älsklingsfras att säga att man är i fel sällskap eller i rätt sällskap. Näringsministern nämner Sydafrika. Jag kan räkna upp Indien, Thailand, Australien, Nya Zeeland och så vidare som har ungefär samma position som jag har. Jaques Chirac är en gammal jordbruksprotektionist. Det faller nog på sin egen orimlighet att han skulle vara för att man lägger ned EU:s jordbrukspolitik på det sätt som jag förespråkar. Detta skjuter lite vid sidan av målet.

Jag vill vädja till Leif Pagrotsky att ta upp den här frågan i EU-kretsen. Och jag ska ställa frågan: Vad har ni gjort i EU-kretsen för att ta upp den här frågan efter det att det här förhandlingsmandatet har lagts fram? Det har ju ändå skrivits den ena artikeln efter den andra, till exempel i Financial Times, där man har beskrivit detta. Så löjeväckande är inte de tankar som jag framför i den interpellation som Leif Pagrotsky svarar på. Det är faktiskt väldigt viktigt att Leif Pagrotsky är tydlig här. Om Leif Pagrotsky tycker att det är en väldigt bra politik bör han skriva om den i Financial Times. Jag tror att det skulle väcka ett väldigt uppseende om det normalt frihandelsvänliga Sverige gick in för en bilateral förhandlingsstrategi och upphöjde det till höjden av visdom i världshandelspolitiken.

Nej, sätt stopp för det här djupt skadliga initiativet som har tagits! Sitt inte passiv utan ta upp det på nästa rådsmöte!

Anf. 29 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag vill verkligen inte få det att framstå som om jag tycker att Carl Hamiltons åsikt är konstig eller naiv eller att jag försöker förlöjliga den på något sätt. Det är en mycket rimligt hållning, men jag har en annan åsikt. Jag respekterar Carl Hamilton och många andra som har den synen att bilaterala handelsavtal är av ondo och man enbart ska gå den multilaterala vägen.

Man pratar om den komplexitet som nätet av bilaterala avtal ger och att det bara gynnar de starka som är attraktiva på avtalsmarknaden. Jag är väl medveten om dessa svagheter. Om det fanns en utbytbarhet och de konkurrerade inbördes, och om de bilaterala avtalen de facto var i stället för avtal på bred front hade jag också haft den åsikten. Men jag råkar ha den uppfattningen att båda kan innebära framsteg. De konkurrerar möjligen om förhandlingskapacitet, och i sådana fall ska man prioritera de multilaterala förhandlingarna.

Min uppfattning är ändå att vi bör ta de möjligheter som erbjuds i till exempel det här fallet, precis som vi gjorde när det gäller Sydafrika, Chile och Mexiko för ett par år sedan. Det gäller att ta chansen att åstadkomma lägre priser för våra konsumenter och vidga marknaden för våra exportörer när dessa möjligheter bjuds på ett bra vis. Kom ihåg att det finns tydliga regler i WTO, liksom det tidigare gjorde i GATT, för att reglera att sådana här avtal inte blir på andras bekostnad. De måste vara konstruerade på ett visst sätt, och de måste innebära att resten av världen åtminstone blir neutralt behandlade. Det får inte bli en försämring för tredje land. Vi driver naturligtvis att de reglerna ska iakttas. Vi återopade det, påminde om det och krävde det vid det senaste rådmötet i förra veckan när detta diskuterades. Man kan diskutera om det är nödvändigt att vi upprepade gånger berättar att vi tycker att man ska följa lagen. Det borde kanske vara självklart för en aktör som EU.

Låt oss inte heller glömma att vi nu precis har utvidgat EU. EU är ett regionalt frihandelsområde i det här avseendet. Efter en förhandling med några få länder, tio stycken, av WTO:s bortemot 150 medlemmar kom de i åtnjutande av stora fördelar på vår marknad. Vi kom i åtnjutande av stora fördelar på deras marknad. Övriga WTO-länder stängdes ute från denna möjlighet. Jag tycker inte att vi skulle ha avstått från detta. Vi har väldigt mycket att vinna, och jag är övertygad om att också WTO-systemet kan ha någonting att vinna på detta. Jag ser inte denna konflikt så skarpt som Carl B Hamilton och andra kvalificerade bedömare gör. Jag tycker att man kan ha respekt för att man kan göra olika bedömningar i den här frågan utan att kalla det naivt eller förlöjligande. Jag har respekt för den andra åsikten, och jag tycker att vi som tycker som jag förtjänar respekt för det också.

Anf. 30 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag har också respekt för andra. Detta är en avvägningsfråga. EU-exemplet är bra. Man bildar ett regionalt frihandelsområde som successivt utvidgas och hoppas att det ska leda till global frihandel.

Men det som är oroväckande och gör att jag reagerar så skarpt är att antalet avtal har växt så väldigt snabbt under de senaste tio åren. Det finns egentligen ingen motkraft som jag ser det. Det är väldigt få som står upp och hävdar att vi måste slå vakt om det globala handelssystemet och att de här regionala och bilaterala avtalen är ett hot. Jag anser att detta till sin effekt är i stället för en multilateral handelsliberalisering, i motsats till vad Leif Pagrotsky säger. I stället för att säga att vi får lägre priser genom att öppna ett avtal med Chile, Mexiko och Brasilien säger jag att vi kunde få ännu lägre priser om vi hade en global handelsliberalisering genom att vi då kan köpa från ännu mer konkurrenskraftiga länder.

Det är klart att andra länder diskrimineras om Brasilien får tillträde till den europeiska livsmedelsmarknaden. Det måste ju ske på andra utomeuropeiska exportörers bekostnad. Det är inte så att den europeiska konsumenten kan äta hur mycket som helst, utan åter man mer från Brasilien åter man mindre från andra ställen utanför EU. Man kan alltså ha det här regelverket och vissa kompensationsmekanismer, ersättningar och sådant, men de facto måste en fördel för en vara en nackdel för en

annan i det här systemet eftersom den totala handelsvolymen som sagt inte ökar samtidigt.

Vi får återkomma till detta. Jag tror att den här principiella frågan är väl så viktig som EU:s jordbrukspolitik.

Anf. 31 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Carl Hamilton säger att det inte finns någon motkraft till de växande bilaterala avtalen. Jo, det gör det. EU har drivit fram att det faktiskt nu förs en global förhandlingsrunda. Man kan diskutera hur EU har skött den förhandlingen och med vilken kraft det har gjorts framsteg, men det hade inte blivit någon global förhandling över huvud taget om inte vi i EU hade engagerat oss och drivit fram en sådan. Många av oss är bekymrade över att den inte går fortare, men jag har inte träffat någon som tror att det beror på att vi har för många bilaterala avtal.

I själva verket är expansionen och accelerationen av de bilaterala avtalen just nu ett resultat av att det går för långsamt med framstegen på det globala planet. Att utbyttbarheten, det nollsummespel som Carl Hamilton beskriver – nu väljer vi att sluta avtal med Sydafrika och göra en gräddfil för sydafrikansk export och ekonomisk utveckling på den europeiska marknaden – skulle stå i strid med strävandena att gå fram på bred front är en uppfattning som jag inte har.

Jag kan inte förstå på vad sätt det skulle hjälpa de processerna om vi inte hade frihandel med Norge eller med Polen, om vi inte tog den regionala vägen på allvar utan ansåg den vara stängd.

Till sist vill jag göra en reflexion – jag inser att Carl Hamilton inte har någon talartid kvar. Jag vet inte om Carl Hamilton talar bara för sig själv eller om den enighet vi haft i de här frågorna när vi har fastställt vilka mandat som ska gälla när regeringens förhandlare i Bryssel diskuterar med andra länder om förhandlingarna nu är borta, om Folkpartiet nu är det enda parti som inte längre är för att vi ska förhandla med Mercosurländerna på det sätt som vi tidigare gjort med Sydafrika, Chile och Mexiko och om vi, om vi vill gå vidare med sådana förhandlingar med till exempel östafrikanska eller nordafrikanska länder, i så fall har en oenighet i Sveriges riksdag. Det tycker jag vore tråkigt. Jag inser dock att debatten är slut och att vi får ta det någon annan gång.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2003/04:436 om hyresgästerna och energipolitiken

Anf. 32 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Carl B Hamilton har frågat om vilka, och hur stora, hyresgästernas hyreshöjningar kommer att bli som ett resultat av regeringens pågående översyn av ökat energisparande och höjd energieffektivitet i byggnadsbeståndet.

Den översyn som Carl B Hamilton syftar på gäller i första hand ett EU-direktiv om byggnaders energiprestanda som beslutades 2002 och ska börja gälla 2006. Det syftar till att minska energianvändningen i

bebyggelsen och därmed bidra till att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser och minska EU:s beroende av importerad energi. Direktivet innebär specifika åtgärder inom byggsektorn. Åtgärderna avses utgöra ett komplement till den pågående introduktionen av ett system för handel med utsläppsätter. Energieffektiviseringsåtgärderna kan även bidra till att underlätta energiomställningen i Sverige.

En särskild utredare har regeringens uppdrag att lämna förslag till hur direktivet ska genomföras i Sverige. Utredaren, Fastighetsägareförbundets tidigare vd Bengt Nyman, ska särskilt bedöma de ekonomiska konsekvenserna för de boende. Eftersom utredaren ska redovisa sitt arbete i november kan jag inte i dag säga vilka och hur stora kostnader som kan tillkomma med anledning av de nya kraven. Min utgångspunkt är emellertid att nå ett så kostnadseffektivt genomförande som möjligt som uppmuntrar till lönsamma energieffektiviseringsåtgärder.

Regeringen har dessutom uppdragit åt ett antal statliga fastighetsägare att redovisa förutsättningarna för en effektivare energianvändning samt möjligheterna att minska användningen av fossila bränslen. Syftet med uppdraget är att finna kostnadseffektiva åtgärder för att minska miljöbelastningen från energianvändning. Uppdraget ska redovisas i juni. Vidare presenterades i den ekonomiska vårpropositionen en särskild skattestimulans för bland annat energieffektivisering i offentligt ägda lokaler. Arbetet med en departementsskrivelse om den närmare utformningen har precis påbörjats.

Hyrans storlek bestäms i slutändan genom förhandlingar mellan parterna på hyresmarknaden. Jag tror emellertid inte att investeringar i mer energieffektiva fastigheter med nödvändighet behöver innebära högre hyror. Lägre energikostnader kan komma både fastighetsägarna och hyresgästerna till godo.

Anf. 33 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag har använt mig av texter om Sveriges positioner i EU:s toppmöten och i EU-nämnden. Det första jag vill reagera mot är att man från regeringens sida framställer det som att ökad energieffektivitet är detsamma som minskad energianvändning. Någon ambition hos EU att minska den totala energiåtgången hittar man inte om man läser EU:s texter. Däremot vill regeringen ge intryck av att EU:s mål om en ökad energieffektivitet, mätt på ett visst sätt, är detsamma som att man vill minska den totala energiåtgången. Det stämmer inte.

Jag har tidigare hört miljöministern glida på detta, och den glidningen finns även här. Man framställer det som att de här två målen är utbytbara, men det är ju helt olika saker att öka effektiviteten och att minska den totala energianvändningen.

Sedan är frågan, vilken jag också har ställt i interpellationen, hur mycket hyrorna kommer att gå upp därför att man ska ha en högre energieffektivitet i fastighetsbeståndet. Det var ju detta Lena Sommestad sade i EU-nämnden – möjligen en felsägning från hennes sida där hon avslöjade vad som ligger bakom detta.

Man kan ju inte trola fram energieffektivitet. Det krävs någon åtgärd om man vill gå längre än vad som är privatekonomiskt lönsamt från fastighetsägarnas och hyresgästernas sida. Då finns det bara två sätt: kvantitativa restriktioner, alltså tvång i någon form, eller incitament,

antingen skattesubventioner – och då blir skatterna högre – eller högre hyra. Om man tvingar hyresvärdarna att investera kommer de sedan naturligtvis att lägga över det på hyresgästerna.

Svaret på denna fråga har jag inte fått, bara en referens till en utredning som pågår.

Avslutningen i svaret är lite besynnerlig. Där blir det helt plötsligt tulipanmaros: Investeringar i mer energieffektiva fastigheter behöver inte med nödvändighet innebära högre hyror. Nej, det är riktigt. Men då behövs inte politikernas interventioner heller. Då kommer hyresgästerna och hyresvärdarna att sköta detta på egen hand med marknadsekonomi. Är investeringen lönsam gör man den vare sig Leif Pagrotsky och regeringen eller EU gör det ena eller det andra.

Det intressanta är att de politiska interventionerna för att höja energieffektiviteten kommer att höja kostnaderna för hyresgästerna – eller för skattebetalarna. Min fråga är: Hur långt är regeringen beredd att gå i att höja kostnaderna för medborgarna för att uppfylla energieffektivitetsmålet?

Anf. 34 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Carl Hamilton är missnöjd med att jag inte har svarat just så som han hade önskat. Jag har faktiskt svarat på det som Carl Hamilton har preciserat som sin fråga – vad det är för översyn som regeringen just nu håller på med och hur den påverkar hyrorna. Den översyn som regeringen håller på med handlar om just det jag beskrev i mitt svar, nämligen hur man kan förbättra marknadens funktionssätt på det här området genom ett upplysningssystem som gör att fastigheter ska energideklarerars. Det var det jag beskrev om det direktiv som beslutades 2002 och som ska börja gälla 2006.

Detta är en sorts varudeklaration av alla fastigheter så att det när de säljs tydligt ska framgå vad de har för energiprestanda. Tanken med det är att underlätta för marknaden att värdera att fastigheter med god energikvalitet, till exempel villor som är energisnåla, ska bli mer eftertraktade på marknaden. Av den stora mängd initiativ som tas och åtgärder som genomförs har jag svarat på frågan vad just det här direktivet handlar om.

Nu förstår jag att Carl Hamilton inte tyckte att det var just det han ville diskutera, för han ville diskutera begreppet energieffektivitet. Men det var inte det frågan var ställd om. Jag ber om ursäkt om jag har svarat på frågan i stället för på någonting annat som Carl Hamilton hellre hade velat diskutera.

Låt mig ändå ta upp den fråga som Carl Hamilton nu vill att jag ska ta upp, nämligen definitionsfrågan.

Regeringen har drivit frågan om att sätta upp ett mål för ökad energieffektivitet inom EU. Målet uttrycks som att energiintensiteten, det vill säga totalt använd energi i förhållande till BNP, bör minska med minst 1 % per år som ett genomsnittligt långsiktigt mål för hela EU. Miljörådet ställde sig enhälligt bakom ett sådant mål den 2 mars i år. Genom en direkt hänvisning till det mål som miljörådet enats om ställde sig också Europeiska rådet bakom det här målet vid toppmötet i slutet av mars.

Carl B Hamilton tolkar rådsslutsatserna som att de inte innebär en inriktning inom EU på att spara energi i allmänhet. Det stämmer inte. Vid energiministermötet i december 2000 kom man överens om en hand-

lingsplan för ökad energieffektivitet inom EU för åren 2002–2010 som nu håller på att verkställas.

I handlingsplanen läggs stor vikt vid kostnadseffektivitet genom en förstärkning av existerande väl fungerande åtgärder som till exempel märkning och dessutom en introduktion av nya förslag som till exempel främjande av energitjänster. Jag hoppas att jag nu ändå kunde reda ut den frågan också en smula.

Men huvuddiskussionen gäller just det som miljöministern tog upp på EU-nämnden vid ett tillfälle, nämligen den översyn som pågår just nu, och det var Bengt Nymans utredning som den saken gäller. Det handlar just om att förbättra marknadens funktionssätt. Det tror jag att vi kan vara överens om är en bra idé.

Anf. 35 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka näringsministern för det. Det är klart att vi är överens om att en bättre fungerande marknad alltid är bra.

Men en handlingsplan för ökad energieffektivitet, som Leif Pagrotsky hade vänligheten att läsa upp, är inte detsamma som att man ska minska den totala energianvändningen. Man ska bli mer effektiv i energianvändningen. Men handlingsplanen innebär inte att man ska ha som mål att minska energianvändningen.

Anledningen till att jag betonar detta är att synen på att använda energi ofta är ungefär som att synda. Man ska inte synda. Den synen finns. Miljöministern är en väldigt god exponent för den synen när jag har hört henne i EU-nämnden. Men nu ska vi inte debattera henne eftersom hon inte är närvarande. Det vore osjyst.

Leif Pagrotsky tar upp upplysningssystemet och att villamarknaden ska fungera bättre, människor ska veta vad det är för energieffektivitet i den fastighet som de köper, och de som säljer ska kunna få ett bättre pris för sitt hus. Men det jag var ute efter var egentligen innebörden av det som miljöministern sade i EU-nämnden när hon talade om att kostnaderna ska ligga på hyresgästerna.

Men jag inser, herr talman, att vi kanske inte kommer så mycket längre med den frågan i dag, utan jag ber att få tacka näringsministern så mycket. Vi får väl ta upp frågan med miljöministern, Leif Pagrotsky vid regeringslunchen och jag i EU-nämnden.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2003/04:442 om regeringens styrning av konkurrensutsatta företag

Anf. 36 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Ulla Löfgren har frågat mig på vilket sätt jag tänker förbättra styrningen av de konkurrensutsatta statliga företagen för att motverka att de får eller kan behålla en dominerande ställning samt på vilket sätt jag avser att bryta Sveaskogs dominerande ställning i Norrbotten.

Flera av de statligt ägda bolagen har en bakgrund som affärsverk med ett totalt ansvar för en del av vår infrastruktur. Bolagen var tidigare den

enda aktören, nu bland de största, på respektive marknad. Efter de avregleringar som har gjorts, där ökad konkurrens varit ett huvudsyfte, har dessa bolags marknadsandelar minskat kraftigt.

I många fall har konkurrensen dessutom ökat genom den branschglidning som har ägt rum. Konkurrensen för många av de aktörer vi talar om kommer från annan teknik. I post- och telekommunikationsbranscherna har nya tekniker för överföring av meddelanden tagit över, till exempel Internet. Det är från denna utgångspunkt jag ser de statligt ägda bolagens konkurrensförutsättningar.

På samma sätt som i alla andra EU-länder försäkras vi oss om en god konkurrens genom en kraftfull konkurrenslagstiftning och en effektiv övervakande myndighet. Därtill kommer att vi inom vissa sektorer har särskilda myndigheter som värnar om konkurrensen, exempelvis Post- och telestyrelsen och Energimyndigheten.

Förvaltningen av de statliga företagen tar sin utgångspunkt i att det kapital som bolagen förvaltar ger god avkastning. Skulle vi ge avkall på det blir det konkurrenssnedvridningar. Ett lägre avkastningskrav från statens sida än vad som är normalt i branschen skulle också riskera att komma i konflikt med EU:s regler om statligt stöd.

Den konkurrensmässiga utvärderingen sker genom de konkurrensvårdande myndigheterna.

Konkurrensverket granskar just nu virkesmarknaden i Norrbotten och norra Västerbotten och då specifikt Sveaskogs roll på marknaden.

Jag tänker inte försöka påverka den prövningen. Min utgångspunkt är att bolagets styrelse och ledning sköter bolaget väl. Givet att de statliga bolagen, av historiska skäl, ofta har en stark marknadsposition har jag naturligtvis inget emot att den här typen av prövningar görs grundligt och ofta. I själva verket välkomnar jag den prövningen och den granskningen och tycker att det är ett välgörande och bra inslag i den utveckling vi ser just nu.

Anf. 37 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka ministern för svaret. Inledningsvis vill jag bara slå fast att det enda som näringsministern och jag förmodligen är överens om är att vår syn på statens roll som ägare av företag skiljer sig åt. Medan jag menar att företag som agerar på en konkurrensutsatt marknad inte ska vara i statlig ägo menar näringsministern att statliga företag ska få slåss på den konkurrensutsatta marknaden och att de dessutom ska ge så god avkastning som möjligt.

Nu är det tyvärr så att det är näringsministern som får bestämma och inte jag i det här fallet. Därför får jag koncentrera mig på att kontrollera hur näringsministern sköter uppdraget. Och, herr talman, jag blir minst sagt upprörd över bristen på konsekvent styrning från regeringens sida.

Låt mig först citera några rader ur näringsministerns svar: "Förvaltningen av de statliga företagen tar sin utgångspunkt i att det kapital som bolagen förvaltar ger god avkastning. Skulle vi ge avkall på det blir det konkurrenssnedvridningar."

Låt mig då, herr talman, ge ett exempel och ställa ett par frågor till näringsministern.

I Post- och telestyrelsens rapport från granskning av Postens verksamhet från den 14 april 2004 står på s. 16 följande att läsa: Från och

med den 1 januari 2003 höjde Posten normalportot för 20-gramsbrev från 5 kr till 5:50 kr. På grund av den pristaksbestämmelse som finns var detta första gången sedan den 1 mars 1997 som normalportot för enstaka brev kunde höjas.

Vid nämnda tidpunkt kunde emellertid Posten på grund av en lucka i det då gällande pristakets konstruktion höja portot för enstaka brev med i genomsnitt 30 %. Varför var det då så angeläget att höja brevpportot, och varför vill Posten nu att pristaket ska slopas?

Jo, längre ned på samma sida står att läsa: Det som till största delen har bidragit till att det har varit en stor skillnad i prisutveckling mellan enstaka brev och sändningar torde vara den konkurrens som föreligger inom segmentet sändningar. I detta segment har Posten haft konkurrens från City Mail. Detta har medfört avsevärda sänkningar av prisnivån i främst de områden där City Mail bedriver utdelningsverksamhet jämfört med övriga landet.

PTS beräknar att prisnivån med hänsyn till inflationen ungefär halverats inom segmentet sändningar sedan början av 90-talet. Det anmärkningsvärda i detta kan också läsas ut ur PTS rapport, nämligen att medan marknaden för enstaka brev har minskat från 65 % i den förra rapporten till 27 % i år har marknaden för segmentet sändningar ökat i motsvarande grad.

Posten har alltså höjt priset med 30 % på det marknadssegment där man saknar konkurrens och där marknaden minskar och sänkt priset med 50 % på det marknadssegment som ökar, men där man har konkurrens. När man läser detta är det lätt att förstå varför Posten inte har visat så positiva siffror, om man beskriver det lite lindrigt. Varje kronas sänkning av portot inom det konkurrensutsatta segmentet försämrar nämligen resultatet med 2 miljarder kronor.

Mina frågor till ministern i anslutning till detta är: Om nu näringsministerns främsta mål med statliga företag är att de ger god avkastning, varför har då inte departementet reagerat på Postens prissättningspolitik som så uppenbart gått ut på att eliminera konkurrensen i stället för att leverera pengar till statskassan? Vilket ansvar känner näringsministern för att vårda den marknad som det är önskvärt ska uppstå när man avreglerar en tidigare monopolverksamhet?

Anf. 38 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag tolkar denna replik som att det svar jag gav om Sveaskog var till belåtenhet. Ämnet byttes till ett annat som jag gärna diskuterar vid något tillfälle. Men att Konkurrensverket nu granskar i vad mån Sveaskog missbrukat sin ledande ställning i Norrbotten och norra Västerbotten är vi överens om är en bra sak.

Eftersom vi nu också fick upp frågan om statligt ägande kontra privat ägande vill jag säga att jag tror att det är väldigt bra för sysselsättningen i Norrbotten, för de privata sågverken i Norrbotten och för miljövården i Norrbotten att det inte är en pensionsfond i Malaysia som äger skogarna i Norrbotten utan att de ägs av Sveaskog. Därför kan vi stå här och diskutera det och debattera det på Sveaskogs bolagsstämma. Så hoppas jag att det förblir också i fortsättningen.

Anf. 39 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Bara för klarhetens skull kan jag säga att jag också tog upp Posten AB som ett exempel i min interpellation. Men det kanske inte näringsministern lade märke till. Jag tog också upp Postens dominerande ställning, eftersom man innehar nästan 94 % av marknaden för samtliga försändelser.

Herr talman! När det gäller Sveaskog och deras dominerande ställning blir frågeställningarna något annorlunda. Men fortfarande handlar det om huruvida regeringen vill tillåta att ett statligt bolag på en konkurrensutsatt marknad kan använda sin dominerande ställning för att sluta tvångsavtal och hota med indragna leveranser.

I Dagens Industri den 28 oktober 2002 medgav vd Lars Sköld att i norra Sverige har Sveaskog tvångsavtal. Det är ingenting som jag har hittat på.

Av Sveaskogs koncernredovisning framgår att av den totala virkeshanteringen på ca 14 miljoner kubikmeter kommer 6 miljoner kubikmeter från egen skog. 8 miljoner kubikmeter är alltså avverkningar som Sveaskog gör på annans mark och sedan säljer vidare. Skälet till detta, hävdar Sveaskog, är att eljest skulle bolagen inte få sin råvara.

Herr talman! Jag skulle vilja fråga näringsministern varför ett statligt bolag skulle vara effektivare än ett privat när det gäller att avverka de 8 miljoner kubikmeter som nu Sveaskog avverkar på annans mark.

Herr talman! Det är ingen tillfällighet att Konkurrensverket efter ett halvårs förundersökning nu närmare vill granska om Sveaskog missbrukar sin dominerande ställning. Det är inte heller någon tillfällighet att Konkurrensverket nyligen meddelat icke-ingripande-besked till Kappa Craftliner för ett samarbetsavtal med Karlsborg avseende försörjning med massaved och cellulosaflis.

Som ett av skälen anger Konkurrensverket att Sveaskog har en synnerligen stark förhandlingsposition i förhållande till Craftliner och Karlsborg, som i och för sig borde ha muskler var och en för sig. Det saknas i praktiken alternativa leverantörer, är ett annat skäl. Varför, kan man fråga? Jo, det är på grund av att Sveaskog är fullständigt dominerande i området.

Herr talman! Varje affärsdrivande företag strävar efter att få så stor marknadsandel som möjligt. Det är ingen skillnad på privat och statligt.

Men i andra sammanhang ställer ju regeringen krav på de statliga bolagen. Den 24 april ställde näringsministern en mängd krav på statliga Vattenfall i en artikel på Svenska Dagbladets Brännpunkt. Bland annat ska de erbjuda Europas lägsta priser för industrikunder, öka investeringarna i vindkraft och inrätta en kundombudsman.

Jag efterlyser näringsministerns krav på sunda konkurrensmetoder. När får jag läsa om det?

Anf. 40 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag tackar så hemskt mycket. Jag är inte bortskämd med att få höra beröm för mina insatser när det gäller styrningen av Vattenfall från oppositionens sida i riksdagen. Jag passar på tillfället att slicka i mig.

Jag tycker att även Sveaskog har tydliga riktlinjer för sin verksamhet. De inrättades för att åstadkomma ett antal olika mål, bland annat råvaru-

försörjningen till sågverken. Vi vet att det är väldigt svåra målkonflikter, inte minst i Norrbotten, kring användningen av skogen. Ska den sättas av i större grad för friluftsåndamål, för att bevara olika biotoper för framtiden, eller ska man prioritera att det skapas jobb i skogen och i efterföljande näringar som till exempel sågverken?

Det pågår en intensiv verksamhet i Norrbotten för att hitta former för att göra avvägningar mellan dessa motstående intressen som i normalfallet är motstående intressen inom en region och inte motstående intressen mellan norr och söder i Sverige eller mellan olika nationella intressen. Det är inom regionen.

Jag tycker att det är en väldigt bra och hälsosam process. Jag vet att bolaget är engagerat i denna process med en mycket aktiv dialog både med sina kunder och med företrädare för naturvårdens intressen. Det vore kanske bra om dessa också diskuterade inbördes, att sågverken och Naturskyddsföreningen till exempel kunde mötas och diskutera de här sakerna på olika vis.

Konkurrensfrågorna på postområdet hanteras av PTS. Det är en särskild myndighet som mycket hårt ska granska de områden som tidigare har varit monopoliserade, som tidigare har haft en aktör med 100 % marknadsandel men som gradvis öppnats upp och där det ska bli alltmer normala konkurrensvillkor. De frågorna hanteras i regeringen av Ulrica Messing. De allmänna villkoren på den marknaden får hon diskutera. Det ska jag avstå från.

Men vad gäller Sveaskog tycker jag att det är bra att de nu är föremål för en analys av vad deras dominerande ställning innebär. Om Konkurrensverket kommer fram till att de ska ändra sig i något avseende utgår jag som en självklarhet från att det kommer att genomföras på ett konstruktivt och målmedvetet sätt. Det tror jag att vi kan vara överens om är rätt tågordning och att det är en bra sak.

Anf. 41 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Anledningen till att Konkurrensverket granskar Sveaskog är inte någon anmälan från missnöjda konkurrenter, vilket Sveaskog till en början trodde. Granskningen sker helt på eget initiativ från Konkurrensverket.

Varför finns det då ingen anmälan, kan man undra, eftersom det finns ett stort missnöje, framför allt från sågverken i norra Västerbotten och i Norrbotten. Svaret är så enkelt – ingen vågar opponera sig mot Sveaskog. Alla känner att de måste bocka och buga eftersom de är så beroende av att få köpa nödvändiga råvaror från den helt dominerande leverantören, även om det är den stora aktören som bestämmer priserna, både de man ska sälja sin flis och massaved till och de man ska köpa sitt sågtimmer av.

Detta tycker jag är skrämmande. Då privata aktörer är så dominerande att de skrämmer sina konkurrenter till tystnad brukar det bli ett väldigt liv.

Det här föranleder mig att till slut ställa två frågor till näringsministern. Varför måste Sveaskog äga Setras aktier, varför kan de inte ägas av något av statens holdingbolag eller läggas direkt under regeringen?

Näringsministern har ju massor av synpunkter på hur privata företag agerar och styrs, varför har inte näringsministern fler synpunkter på de

egna företagen? Sannolikheten att få gehör för sina synpunkter där skulle onekligen vara större.

Anf. 42 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Om nu Sveaskog är så dominerande, om de betar sig, vilket jag betvivlar, så att folk måste stå med mössan i hand och bocka, hur mycket bättre hade det då varit om denna maktställning hade varit i händerna på ett tyskt försäkringsbolag? Jag tycker att det är en fördel att bolaget ägs av hela Sveriges folk så att vi kan stå här i riksdagen och diskutera det och att ni som riksdagsledamöter kan gå till bolagsstämman och framföra de här åsikterna, ställa ledningen mot väggen och begära besked på det sätt som vi har öppnat för nu. Jag hoppas att ni utnyttjar det när ni har så starka åsikter.

Jag tycker att vår debatt stärker mig i min syn att det här inte är ett bolag som skulle tjäna på privatisering på det vis som ni föreslår i ert parti.

Vad gäller sågverken vill jag peka på att Sveaskog successivt minskar sitt innehav i de sågverk som man övertog vid bildandet. Jag räknar med att den minskningen kommer att fortsätta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.10 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

9 § Svar på interpellation 2003/04:429 om liberalare regler för strandskyddet

Anf. 43 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Tobias Krantz har frågat mig dels om jag delar statsrådet Ulrica Messings uppfattning om att strandskyddsbestämmelserna måste göras mer flexibla, dels vilka åtgärder jag i så fall avser att vidta i syfte att skapa flexiblare strandskyddsregler med större utrymme för den lokala självstyrelsen.

Ja, jag delar uppfattningen att strandskyddsreglerna bör göras mer flexibla. Regeringen är väl medveten om att det finns stora regionala skillnader i Sverige vad avser tillgång och efterfrågan på stränder och att det kan finnas skäl att beakta detta i den fortsatta hanteringen av strandskyddslagstiftningen. Det kan innebära vissa lättnader i tillämpningen i vissa områden med lågt bebyggelsetryck och skärpningar i tillämpningen i andra områden med högt bebyggelsetryck. Den närmare utformningen

av bestämmelserna i det här avseendet kommer jag att återkomma till i ett samlat förslag såsom jag har framhållit i tidigare svar och interpellationsdebatter.

Kommunernas roll och ansvar för strandskyddet är av central betydelse i diskussionen om tillämpning och eventuell ändrad utformning av strandskyddet. Redan i dag har de allra flesta kommuner ansvar för hanteringen av dispenser från strandskyddet. Det innebär att flertalet dispenserprövningar sker inom ramen för den kommunala beslutsverksamheten. Tyvärr har det visat sig, bland annat genom Naturvårdsverkets analys av fattade beslut om undantag från strandskyddet, att det finns stora brister i tillämpningen, framför allt hos kommunerna.

Sveriges stränder är en mycket värdefull resurs för friluftsliv och biologisk mångfald. Strandnära lägen betingar i dag dessutom tveklöst ett högt pris. Det är följaktligen viktiga värden, som är av betydelse för landet som helhet, som fördelas. Från vissa håll framförs att det ska vara korta vägar mellan givaren och mottagaren. Från andra håll har framhållits att det kan vara tveksamt om avståndet mellan beslutsfattare och den som har nytta av beslutet är alltför kort. Redan vid tidigare interpellationsdebatter rörande strandskyddet har jag framhållit att det är en viktig fråga som kommer att tas i beaktande vid regeringens ställningstagande vad gäller utrymmet för det lokala självstyret.

Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Bestämmelserna ger uttryck för att strandskyddet är och ska vara en hörnpelare i allemansrätten. Strandmiljöerna är också mycket viktiga i biologiskt avseende, eftersom övergången mellan land och vatten ger upphov till en rad olika livsmiljöer med en stor mångfald av olika arter.

Jag tycker att vi redan i dag har en bra strandskyddslagstiftning, som vi ska vara stolta över, men jag tror att vi kan göra den ännu bättre. Regeringens ambition är att åstadkomma ändamålsenliga bestämmelser med utgångspunkt i ett generellt strandskydd. Vid utformningen av bestämmelserna kommer en vägning mellan olika allmänna intressen att ske, bland annat med beaktande av regionala skillnader. I syfte att underlätta kommunernas planläggning inom strandskyddsområden avser vi att förtydliga förutsättningarna för när upphävande av strandskyddet kan ske. Jag återkommer, som jag sade inledningsvis, med ett samlat förslag.

Anf. 44 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret. Strandskyddet är en fråga med flera viktiga dimensioner. Den första är: Ska det byggas på enhetlighet eller differentiering? Ska vi ha regler som är lika och tillämpas lika över hela landet, eller behövs det möjligheter till lokal anpassning?

Den andra dimensionen handlar om vem det är som ska fatta beslutet. Ska det vara lokalt eller centralt beslutsfattande? Lite tillspetsat: Ska det vara byråkrater i Stockholm som avgör det eller förtroendevalda ute i kommunerna?

Den tredje dimensionen handlar om hur vi ser på strandnära lägen. Är det enbart någonting som handlar om rekreation och semester, eller är det

Svar på
interpellationer

också områden som kan vara viktiga för den regionala utvecklingen och tillväxten?

Jag tycker att dagens lagstiftning och den tillämpning som sker av dagens lagstiftning är felaktig enligt alla dessa tre dimensioner. Jag tänker ge ett exempel för att visa hur absurd dagens lagstiftning faktiskt slår.

I mina hemtrakter utanför Jönköping i Småland finns en kommun som visserligen inte ligger i Småland men som ligger i Jönköpings län och som heter Hogarp. Habo kommun vill bygga på det här området. Det finns en bred enighet i kommunen om att man bör bygga här. Det är viktigt för olika aktiviteter i kommunen för att man ska kunna locka människor till kommunen.

Länsstyrelsen har vid sin prövning sagt: Ja, det är helt i enighet med att man också ska bevara strandskyddet och tillvarata möjligheter. Men vid överklagandet har Naturvårdsverket sagt nej.

De tre frågor som jag ställer mig med anledning av det här exemplet och många andra exempel som har kommit till min kännedom både från mina hemtrakter och från många andra delar av landet är för det första: Varför ska i just det här fallet inte haboborna kunna ha lokalt anpassade regler utifrån de förhållanden som gäller just där? Varför ska det höga exploateringsstrycket i vissa delar av landet påverka deras möjligheter att utveckla sin kommun? Varför ska det vara samma måttstock över hela landet?

Den andra frågan handlar om beslutsfrågan. Varför är byråkrater på Naturvårdsverket i Stockholm bättre lämpade att bedöma om Habo kommun är lämpad att bygga på området än de förtroendevalda människorna i Habo kommun och de medborgare som bor där? Varför är byråkrater bättre än förtroendevalda att fatta besluten?

Den tredje frågan: Är det verkligen viktigare att vi ser till att skapa goda rekreationsmöjligheter för människor som kanske inte alls bor eller över huvud taget finns i närheten än att haboborna får chans att utveckla sin kommun utifrån de förutsättningar och önskemål som finns i just den kommunen?

Det här är en fråga som är brännande och väldigt viktig och som berör många regioners och kommuners utvecklings- och tillväxtpöjligheter. Därför var det besked som Ulrica Messing kom med strax före påsk väldigt välkommet och öppnade för en liberalisering och förnyade strandskyddsbestämmelser. Det är därför jag ställt den här interpellationen till miljöministern, som i tidigare svar på skriftliga frågor till mig och i andra sammanhang haft en mycket njugg inställning till förändrade strandskyddsbestämmelser. Samtidigt blir jag inte riktigt klok på miljöministerns svar till mig. Å ena sidan säger miljöministern i inledningen att det är viktigt att strandskyddsbestämmelserna görs mer flexibla. Å andra sidan säger miljöministern lite längre fram i svaret att det finns anledning att rikta kritik mot kommuner som i dag alltför generöst tillämpar de strandskyddsbestämmelser som i dag finns.

Mina frågor blir: Vilken linje är det som gäller för miljöministern? När kommer de utlovade förändringarna i strandskyddsbestämmelserna?

Anf. 45 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Låt mig först säga att flexibilitet kan avse olika saker, precis som Tobias Krantz säger. Det kan handla om flexibilitet när det

gäller att ta hänsyn till olika förhållanden i olika delar av landet. Det kan också handla om beslutsnivå – om vi ska låta förtroendevalda på lokal nivå helt och hållet besluta över strandskyddet.

Min utgångspunkt är att strandskyddslagstiftningen är en nationell lagstiftning. Jag tycker inte alls att det är någon absurd ordning vi har i dag. Tobias Krantz frågar: Ska samma måttstock gälla över hela landet? Det är inte så i ett ärende som exempelvis det ärende som gäller Habo. Det har avgjorts som ett enskilt förvaltningsärende, där man tagit noga hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. Det är inte så att bygderna runt Vättern är oexploaterade i jämförelse med andra områden, tvärtom. Det här är ett område av nationellt intresse där länsstyrelsen därför har sett till att man har ett utvidgat strandskydd på 300 meter. Det är inte en självklarhet att enbart de förtroendevalda i Habo ska besluta över detta.

Min fråga till Tobias Krantz är: Är det självklart att de som just nu är förtroendevalda i Habo ska bestämma över en resurs som också är en nationell resurs och som inte är en resurs bara för oss som lever nu utan som kommer att vara en resurs för människor också framgent? Det är också en viktig aspekt av strandskyddet.

När det gäller det förslag som nu ska komma kan jag i dag inte säga exakt när det kommer, men det pågår ett intensivt arbete. Det ligger helt i linje med de interpellationssvar som jag tidigare har givit. Frågan var uppe på tillväxtkongressen, och det var i samband med det som Ulrica Messing uttalade sig. Det finns ingen skiljelinje i vår syn, utan det handlar om en ökad flexibilitet och hänsyn till olika villkor i olika delar av landet, en möjlighet att ta hänsyn till exempel till regional utveckling. Däremot anser jag att det är viktigt att väldigt noga fundera på vilka punkter som vi ska utöka det kommunala inflytandet och på vilka punkter vi kanske till och med ska begränsa det.

Vi måste också ställa frågan, som jag gärna vill ställa till Tobias Krantz: Är det ett problem att 65 % av de ärenden som har avgjorts, enligt en analys som har gjorts av Naturvårdsverket, har avgjorts på otillräcklig grund med bristande beslutsunderlag, bland annat att man inte har tagit hänsyn till den biologiska mångfalden, som är en viktig del av strandskyddet? Det ser jag som ett problem. Det måste vi också beakta när vi nu gör en översyn av strandskyddslagstiftningen.

Sammantaget vill jag säga att det är viktigt att vi ser över strandskyddet. Tobias Krantz tar upp flera frågor som vi vill ta hänsyn till. Det rör den regionala utvecklingen, och det rör möjligheten att, som i fallet i Habo kommun, få tydligare riktlinjer när det gäller vilka särskilda villkor som kan gälla för upphävande inom plan. Jag tror att det skulle vara väldigt viktigt för kommunerna att få bättre besked om det. Det skulle underlätta ett planläggningsarbete som ibland kan ske inom strandskyddat område.

Men det är lika viktigt att vi beaktar de problem vi har med att stränder exploateras i alltför hög grad. För bara några dagar sedan fick vi en rapport från Länsstyrelsen i Stockholm som tar upp det faktum att i Mälaren och innerskärgården är över 60 % av stränderna bebyggda. Det förvånar mig lite grann att Tobias Krantz inte alls tar upp den sidan av problemet, som jag anser att vi också måste beakta vid den översyn som vi nu gör.

Anf. 46 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Det var många frågor jag fick. Jag vill bara upplysa miljöministern om att tanken huvudsakligen är att jag som riksdagsledamot ska ställa frågor till miljöministern och utkräva ansvar av miljöministern. Det är det interpellationsdebatter är till för. Det är riksdagens organ för kontroll av regeringen, inte tvärtom.

Ändock ska jag svara på den fråga som miljöministern var inne på. Hur ska vi ha det med det lokala och regionala inflytandet? Ja, jag tycker att huvudpoängen ska vara att det viktigaste och avgörande inflytandet ska ligga lokalt, hos de människor som är förtroendevalda på orten och som också har att ta ansvar för sin bygds långsiktiga utveckling. Det är absurt att tro att kommunpolitiker enbart ska agera i kortsiktigt intresse och inte ta hänsyn till att det är viktigt för kommunens attraktivitet på sikt att ha bra miljövård, bra naturvård och så vidare. Det är verkligen att misstro landets kommunpolitiker.

I det fall som jag nämnde sade länsstyrelsen ja till att man skulle få göra det här. Länsstyrelsen kan inte sägas gå kommunpolitikernas ärenden. Det är ju personer som verkligen är satta att tillse lagstiftningen. På alla andra områden säger vi att länsstyrelsen har statens uppgift att följa och tillämpa lagstiftningen. De sade att det var helt okej att bygga ut här. Men då ska ett antal personer i Stockholm tala om för Länsstyrelsen i Jönköpings län att de har gjort en helt felaktig bedömning.

Varför ska vi inte i detta fall lita på att kommunpolitiker och länsstyrelse, som sitter närmast situationen, gör rätt bedömning? Varför är byråkrater i Stockholm bättre än kommunpolitiker i Habo och länsstyrelsetjänstemän i Jönköpings län? Det är den viktigaste frågan att ställa sig.

Det här är också någonting som många påpekar. Ett antal ledande kommunalpolitiker från i stort sett alla partier i Svenska kommunförbundet säger så här i en artikel i slutet av 2002:

”Det måste vara något av ett systemfel att man centralt på Naturvårdsverket årligen försöker kontrollera 3 000–4 000 dispensbeslut från kommunerna. Låt länsstyrelserna och kommunerna komma fram till regionala avvägningar av hur strandskyddet hanteras och riksentresset att ha många tillgängliga stränder bevaras.”

Precis så tycker jag. Låt kommunerna och länsstyrelsen ha det avgörande inflytandet på de här frågorna. Det måste vara huvudpoängen.

Det här är en fråga som har diskuterats under många år. Frågan dras uppenbarligen i långbänk i regeringen. Det händer väldigt lite. Läser man utskottsbetänkanden, protokoll från interpellationsdebatter och frågestunder och allt vad det kan vara genom åren ser man att det är en fråga där man inte kommer framåt.

Därför måste frågan till miljöministern upprepas: När får vi några besked från regeringen? När får vi en proposition? När får vi förslag som verkligen för den här frågan framåt?

Det här är någonting som väldigt många kommunpolitiker och människor runtom i landet ställer frågor kring: Kan vi få utveckla vår bygd enligt de önskemål och tankar som vi har, eller ska det fortsättningsvis också vara så att byråkrater i Stockholm talar om för oss hur vi ska göra? Kan inte den här avvägningen få göras lokalt och regionalt?

Anf. 47 BENGTT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Först vill jag rikta ett tack till Tobias Krantz för att han har ställt den här interpellationen. Jag har i något annat sammanhang också varit inne på den här frågan, därför att den är angelägen.

När jag hör miljöministern får jag en känsla av att man har ett stadsperspektiv när man tittar på bekymren runt Stockholm. I så måtto kan jag hålla med miljöministern. Hade man historiskt haft de strandskyddsbestämmelser som vi har nu hade inte vare sig Stockholm, Göteborg eller Malmö funnits. Jag vill bara erinra ministern om detta faktum. Det är en del som inte vet bättre än att de till och med säger så här ute i landet: Ja, Stockholm, Göteborg och Malmö har fått sitt, och sedan får vi andra stå tillbaka. Så illvillig vill jag inte vara.

Fru talman! Man kan fundera om allt är skyddsvärt, eftersom det läggs ut en fullständigt rigid lagstiftning med en strandskyddsbestämmelse. Ungefär som Tobias Krantz har visat här är det alltså under extrema svårigheter som man möjligen kan få någon liten lättnad någonsans.

Jag blir lite bekymrad när jag läser miljöministerns svar, där hon framhåller att det är bebyggelsestrycket som ska avgöra. Jag trodde att det var miljövårderna som skulle vara det avgörande. Det är mycket förvånande. Det innebär alltså att där det är som mest oattraktivt skulle man möjligen kunna få bygga, men där folk vill bo ska det vara stopp. Det kan väl ändå inte vara ministerns mening? Jag utgår från att ministern har skrivit fel eller tänkt fel, eller möjligen bådadera.

Därmed noterar jag att ministern är nöjd med det nuvarande strandskyddet och ändå vill vara med och ändra det. Det är också en abrovinkel som kan vara svår att hänga med i.

Miljöministern hänvisar till att detta är en hörnpelare i allemansrätten. Den som följer diskussionen och debatten kan få en känsla av att ju närmare regeringen man står i den här frågan, desto mer tror man att det handlar om att bygga ända ned på stranden. Jag delar grunduppfattningen att det ska finnas en möjlighet att vandra runt en sjö eller vad det är. Det är rimligt. Men man behöver inte skicka i väg bebyggelsen från all ära och redlighet upp i skogar så att man inte ser vattenspegeln. Det är där diskussionen står.

Låt mig ändå få trötta ministern med att vi från moderat håll har en helt annan syn på hur man ska hantera detta, nämligen att med äganderättsperspektivet som utgångspunkt skulle du ha en grundläggande generell möjlighet att få bygga på din mark. Om det är så att en kommun, en länsstyrelse, Naturvårdsverket, regeringen eller vem det är som är sista instans har något att erinra kan man sätta stopp. Då skulle man helt plötsligt få ut myndigheterna på banan, genom att tala om var det är skyddsvärt och var det är mindre skyddsvärt. Då utgår jag från att man gör det med den biologiska mångfalden som utgångspunkt och med allemansrätten för ögonen.

Skulle inte ministern kunna tänka i de banorna, att ha det som en generell rättighet men där myndigheterna har möjlighet att säga nej när det strider mot intressen som är värda att skydda?

Anf. 48 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag tror att det är just på punkten om det generella strandskyddet som våra synpunkter skiljer sig åt mellan socialdemokrater och moderater. Jag är nöjd med de grunder vi har i strandskyddet, att det är generellt och inte tvärtom, att äganderätten skulle ge en generell rätt att bygga och att man sedan i undantagsfall skulle skydda stränderna.

Men jag anser alltså att vi kan förbättra strandskyddet, och en punkt där jag anser att vi kan förbättra det rör just planering, kommunernas möjlighet att planera inom strandskydd och riktlinjerna från lagstiftaren, under vilka förutsättningar man då kan upphäva strandskyddet inom plan. Det rör just det exempel som Tobias Krantz tar upp, exemplet vid Vättern.

Låt mig dock säga att det inte är byråkrater i Stockholm som bestämmer om strandskyddet i flertalet fall. Tvärtom är dispensrätten i huvudsak delegerad till kommunerna. Det är alltså kommuner som bestämmer om dispens inom strandskyddat område i dag.

När det gäller plan är det i flertalet fall kommuner i samarbete med länsstyrelsen som gör detta. Ett fåtal fall överklagas av Naturvårdsverket och kan också komma på regeringens bord. Det här har att göra med att Naturvårdsverket har fått uppgiften att följa detta och också bevaka hur lagstiftningen följs, och i de fall man ställer sig tveksam till om lagstiftningen följs ska man lyfta ärendet så att det kan bli ett prejudicerande ärende. Det är ett fåtal ärenden, men det är viktigt att så görs för att ge tydliga riktlinjer till länsstyrelser och också till kommuner när det gäller hur vi vill se strandskyddslagstiftningen tolkad.

Låt mig säga att jag är glad över att vi nu också börjar tala om miljö och om vad det kan innebära att bygga inom strandskyddat område. Jag håller helt med om att strandbyggande inte alls behöver innebära att man bygger ända nere vid stranden. Tvärtom kan det innebära strandnära byggande inom strandskyddat område. Strandskydd kan vara 100 m, och det kan vara 300 m, och man kan planera på olika sätt inom strandskyddat område.

En av de förändringar som vi just nu tittar på gäller alltså möjligheten att planera inom strandskyddat område, i synnerhet i närheten av tätort. Där har vi i dagens lagstiftning otillräckliga riktlinjer för kommunerna när det gäller att peka ut vad som är viktigt. Självklart är det viktigt med både den biologiska mångfalden, miljön, och trycket mot stränder när det gäller det allemansrättsliga utnyttjandet. Det är självklart att båda de sidorna ska beaktas, och det är just i dessa avseenden som vi nu ser över lagstiftningen för att kunna ge tydligare och bättre riktlinjer för dem som ska utnyttja lagstiftningen, så att den fungerar bättre.

Ett viktigt problem som vi har haft i dagens strandskyddslagstiftning är just att det har varit lättare att fortsätta exploatera stränder inom områden som redan är exploaterade. Det finns till exempel bestämmelser om lucktomt och så vidare. Det har gjorts att det har varit lättare att fortsätta en exploatering i områden som redan är starkt utnyttjade medan det har varit svårare att få tillgång till och möjlighet att bygga inom områden som inte alls har varit exploaterade. Det är också någonting som vi måste se på.

Jag vill slutligen säga att jag vänder mig mot bilden av att det skulle vara alldeles omöjligt att bygga i strandskyddat område. Tvärtom byggs det i dag i mycket hög utsträckning inom strandskyddat område, inte minst runt våra kuster.

Jag vänder mig också mot bilden av att det skulle vara ett entydigt missnöje när det gäller att man vill se en liberalisering. Vi ser när den här frågan kommer upp och i våra remisser, även från de delar av landet som Tobias Krantz representerar, också mycket starka viljeyttringar när det gäller att värna ett generellt strandskydd och att skydda våra stränder för alltför hård exploatering. Det är den balansgången som vi nu måste gå. Det handlar om att utveckla strandskyddslagstiftningen så att den kan tillgodose båda de här sidorna.

Anf. 49 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Jag ställde ett par frågor till miljöministern, och jag uppfattade inte att jag riktigt fick svar på någon av dem. Därför tänker jag försöka upprepa dem.

Jag pekade för miljöministern på de bedömningar som ett antal ledande kommunala företrädare från alla partier har gjort när det gäller synen på den här beslutsordningen. Man konstaterade att det är en orimlig ordning, att det är ett systemfel att just Naturvårdsverket på central nivå varje år ska kontrollera 3 000 till 4 000 dispensbeslut från kommunen. Man sade: Är det inte bättre att i stället låta kommunerna och länsstyrelserna göra de här regionala avvägningarna?

Varför kan vi inte lyssna på vad Svenska kommunförbundet och ledande kommunala politiker säger?

Då säger miljöministern att det bara är ett fåtal ärenden som prövas på detta sätt, men faktum är, återigen, att då ägnar sig ett antal centrala byråkrater i Stockholm på Naturvårdsverket åt att överpröva inte bara vad de förtroendevalda politikerna i kommunen har gjort utan också vad länsstyrelsetjänstemännen i de olika länen har kommit fram till för bedömningar. Vad är det som säger att de är mer kompetenta och mer kunniga när det gäller att fatta de här avgörande besluten än de länsstyrelsetjänstemän som finns precis i närheten som också har till uppgift att värna miljövärdintresset?

Varför kunde i det här fallet inte Naturvårdsverket lita på den bedömning som länsstyrelsetjänstemän i Jönköpings län hade gjort? Det är det som är den intressanta frågan. Sedan finns det naturligtvis olika uppfattningar när det gäller om man ska bygga i strandnära lägen eller inte. Det är precis det som är själva poängen, att då måste de personer som är närmast berörda få föra den diskussionen, föra den debatten och fatta de avgörande besluten. De kommunala politikerna, de kommunala medborgarna, länsstyrelsetjänstemännen i Jönköpings län är bättre och mer kompetenta när det gäller att fatta beslut om man ska bygga där än ett antal byråkrater på Naturvårdsverket i Stockholm. Det är min enkla utgångspunkt.

Jag undrar, återigen, dels vad det finns för kommentarer till Kommunförbundets uppfattningar, dels när vi får något besked i frågan. När kommer förslaget?

Anf. 50 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Ja, det är sant att det skiljer mellan socialdemokratiskt och moderat tänkande när det gäller äganderätten. Det är kanske också därför som tillväxten går lite på kryckor runtom i landet. Man får ju inte möjlighet att utveckla landsbygdsområdena, inte minst, på ett vettigt sätt genom att ge människor ett attraktivt boende.

Men när jag hör interpellationsdebatten mellan miljöministern och Tobias Krantz erinrar jag mig att länsstyrelsen väl ändå är regeringens förlängda arm på lokalplanet. Jag kan inte tolka ministrernas ställning på annat sätt än att ministern inte litar fullt ut på sitt förlängda myndighetsorgan i landet, utan man ska använda någon annan myndighet. Det skulle vara intressant att höra om det är på det viset.

Jag var kommunalråd i Gislaveds kommun när vi gjorde ett, tycker jag, förtjänstfullt arbete runt Bolmen. Det tycker man ju alltid när man har varit med själv. Det var inte jag som gjorde arbetet, men jag fanns med. Tre län och fem kommuner gick samman för att man skulle se vad som var skyddsvärt runt Bolmen. Man skulle då vara överens om att ta detta som skydd och sedan släppa fram bebyggelse varligt på andra ställen, men detta gick dessvärre inte att genomföra. Där försökte man ta ett lokalt ansvar och göra detta enligt konstens alla regler. Ändå blev det nej.

Jag skulle vilja vädja till ministern att ta vara på Höglandets kommunalförbunds erbjudande om försöksområde. Använd Bolmen som försöksområde, där det redan finns ett jättearbete framlagt, och använd gärna Habo som försöksområde i den nya lagstiftningen.

Anf. 51 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Jag fick frågan: När kommer förslaget? Jag har redan sagt att vi just nu arbetar med förslaget på Miljödepartementet och inom Regeringskansliet. Jag kan inte säga exakt vilken vecka eller vilken månad förslaget kommer, men det pågår ett arbete kring det här förslaget, och vi återkommer med det.

Sedan gäller det ordningen att Naturvårdsverket överklagar och att regeringen överprövar. Det finns synpunkter på detta liksom på mycket annat. Det är en del av det som vi nu tar in i det arbete som vi ägnar oss åt.

Jag är förvånad över att det väcker en sådan förvåning att vi har en överprövning av regionala beslut. Det här är ingenting som är unikt för strandskyddet. På en mängd områden överprövas länsstyrelsers beslut. Det rymmer inte något misstroende mot länsstyrelsetjänstemän eller deras kompetens och inte heller mot kommunala företrädare och deras kompetens, utan det är den ordning som vi har. Vi överprövar en lång rad ärenden, också till exempel inom plan- och bygglagstiftningen. Jag tycker att det är egendomligt att helt och hållet ifrågasätta den ordning som vi har som också handlar om att få en enhetlig tillämpning av lagstiftningen i vårt land. Då är det i regel så att vissa ärenden slutar på högsta nivå.

När det gäller kompetens är jag väl medveten om att det finns en mycket stor kompetens ute i landet, och exemplet med Bolmen är ett av många exempel på hur man kan arbeta kring strandskydd och andra frågor.

Det finns också kompetensproblem. Det är det vi har sett när beslut kring dispenser för strandskydd har analyserats. 65 % av besluten har

inte tillräckliga underlag. Man har bland annat inte beaktat miljösidan på ett tillräckligt sätt. Det har ofta saknats kartor till exempel. Man ska inte på något entydigt sätt säga att alla är väldigt mycket mer kompetenta på en viss nivå. Jag tror att vi behöver arbeta med ökad kunskap och kompetens på alla nivåer när det gäller strandskyddslagstiftningen.

Prot. 2003/04:108
4 maj

Svar på
interpellationer

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2003/04:433 om kommunernas värdering av förskollärarna

Anf. 52 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Ulf Nilsson har frågat utbildningsministern om han avser att vidta några åtgärder för att uppvärdera förskolläraryrket och tydliggöra att utbildade förskollärare ska ansvara för den pedagogiska verksamheten i förskolan. Interpellationen har överlämnats till mig.

Jag delar uppfattningen att vi ska satsa på välutbildad personal i förskolan för att uppnå en hög kvalitet. För mig är förskolans kvalitet ett av de viktigaste områdena för reformer och utvecklingsarbete under mandatperioden vilket framgår såväl av de reformer som genomförts som av den kommande satsningen på personalförstärkningar. För mig är en viktig komponent för kvalitet både högskoleutbildade förskollärare och välutbildade barnskötare.

Förskollärarnas kunskap och pedagogiska kompetens utgör själva grunden för förskolans verksamhet och utveckling. Det har också varit min och regeringens utgångspunkt när vi medverkat till att förnya och förlänga utbildningen för lärare i förskolan. Utbildning ger alltid en högre kompetens. Kunskaper förvärvade genom såväl arbete som utbildning är av stort värde, både för den enskilde och för verksamheten. Den högre kompetens som man får genom utbildning måste också ge ett annat ansvar och utveckling i arbetet. Ett utmärkande drag för förskolan är arbetslaget som arbetsform. Förskollärare och barnskötare har olika utbildning och kompletterar varandra i arbetslaget. Tillsammans ser de till att sätta barnet i centrum.

Tillgång till välutbildade lärare i förskolan är en viktig faktor för likvärdighet och för verksamhetens kvalitet. Den nya lärarutbildningen har goda intentioner och ger lärare i förskola och skola samma höga kompetens. Flexibilitet i utbildningen är positivt men får inte leda till att andra problem skapas. Ännu har ingen utexaminerats från den nya lärarutbildningen men vi får signaler om att alltför få studerande har för avsikt att arbeta i förskolan.

Regeringen har tre år i rad gett tydliga signaler i regleringsbrev till lärarutbildningarna om behovet av lärare till förskolan. Högskolor och universitet med lärarutbildning har ett särskilt ansvar att beakta behovet av lärare till förskolan. Vi avser därför att senare i vår föra en dialog med lärosätena om vilka åtgärder de vidtar för att examinationsmålen för antalet lärare med inriktning mot tidigare år och förskolan ska nås.

Eftersom det är kommunerna som har ansvaret för verksamheten avgör de hur många förskollärare respektive barnskötare de anställer. Kommunerna ansvarar också för att ge goda anställningsvillkor så att de

kan rekrytera och behålla den personal de behöver i förskolan. Redan i dag finns det kommuner som har samma ingångslön vid nyanställning för lärare i förskolan och grundskolan. Ytterligare några kommuner diskuterar frågan. Det är en utveckling i rätt riktning.

De kommuner som avbrutit projekt med vidareutbildning av barnskötare till förskollärare med hänvisning till den nya barnskötarutbildningen har missförstått syftet med utbildningen. Den är inget snabbspår för att bli förskollärare. Barnskötarutbildningen är en utbildning för att vi ska se till att de barnskötare som arbetar i förskolan har en erforderlig och nationellt likvärdig kompetens. Det är bra att ta vara på och vidareutveckla den erfarenhet som barnskötarna har om de väljer att vidareutbilda sig till lärare i förskolan. Därför kommer det i den nya barnskötarutbildningen att finnas utrymme för den som så önskar att läsa kurser som ger grundläggande behörighet för högskolestudier.

Vi har förskollärare och barnskötare i förskolan i dag, och det kommer att vara så under överskådlig framtid. Staten har ett ansvar för kvalitet och likvärdighet i förskolans verksamhet vilket innebär att det kan vara nödvändigt att på ett mer kraftfullt sätt än i dag säkra lärarkompetensen i förskolan. Regeringen kommer att i en kommande proposition om kvalitet i förskolan ta ställning till frågan om förskollärarens ansvar för den pedagogiska verksamheten.

Anf. 53 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det finns en del inslag i det som jag uppskattar samtidigt som det finns en del frågor som jag tycker är obesvarade.

Situationen när det gäller förskollärare är verkligen minst sagt alarmerande. Det är endast cirka hälften av personalen på förskolorna som är utbildade förskollärare, och andelen lärarstudenter som väljer inriktning mot förskollärare har halverats på några år.

Statsrådet och jag är ju överens om att dagens förskola ska vara något mer än det gamla dagis. Förskolan ska medvetet arbeta med barnens utveckling, och särskilt den allmänna förskolan och förskoleklassen ska vara skolförberedande i en blandning av lärande och lek.

Jag tror att det finns flera orsaker till den negativa utvecklingen med så få som vill bli förskollärare. Hittills har regeringen sagt nej till Folkpartiets förslag att skriva in i läroplanen att förskollärarna ska ha ansvar för den pedagogiska utvecklingen. Det är negativt. Så länge en så lång utbildning inte motsvaras av att det sägs tydligt att förskolläraren har ett speciellt ansvar i förskolan är det klart att så många inte vill satsa på den utbildningen. Så länge lönen på många håll fortfarande skiljer sig obetydligt från utbildad personals är det klart att det inte alltid känns meningsfullt med tanke på de höga studielånen.

Kanske är det en öppning att statsrådet i sitt svar säger att regeringen kommer att ta ställning till frågan om förskollärarens ansvar för den pedagogiska verksamheten. Min första fråga blir om jag kan tolka det svaret som en öppning mot att det skrivs in i läroplanen att förskollärarna har ett särskilt ansvar.

Fru talman! Jag nämnde också i min interpellation ett exempel från Hultsfreds kommun, där man vid uppsägning tänkte tillämpa gemensam turordning för all personal i förskolan, sist in först ut, oavsett utbildning.

Jag vet inte hur det har blivit i Hultsfred, men om den principen skulle ha tillämpats där hade det inte blivit många förskollärare kvar eftersom de, enligt uppgift, är unga och nyutbildade i den kommunen. Min andra konkreta fråga till statsrådet blir: Anser statsrådet att man i förskolan ska ha olika turordningskretsar beroende på utbildning, så att högstskoleutbildad personal inte behöver sägas upp till förmån för icke pedagogiskt utbildad personal? I övriga skolan har det hittills varit en självklarhet. Hur blir det i förskolan?

Det är positivt att Lena Hallengren säger att det är fel när en kommun som till exempel Jönköping meddelar att man avbryter vidareutbildningen till förskollärare på grund av den nya vidareutbildningen av barnskötare från gymnasieskolan.

Men tendensen är klar över hela linjen. Få väljer förskolläroinriktning på lärarhögskolorna. Kommunerna satsar inte på vidareutbildning till förskollärare. Förskollärare får ingen särställning vid uppsägning på grund av sin utbildning. Om det här fortsätter kommer hela idén med den nya pedagogiska förskolan att bli förfelad. Det behövs ett kraftfullt ställningstagande från statens sida för att förskolläraryrket ska bli attraktivt igen.

Jag skulle gärna vilja ha svar på två frågor. Ska förskollärarna sägas upp enligt egen turordning där de inte jämföras med övrig personal? Vill statsrådet formulera ett tydligt uppdrag i läroplanen att kommunerna ska anställa förskollärare i tillräcklig omfattning?

Anf. 54 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Jag vill komma med några olika reflexioner. Jag har i mitt svar beskrivit för Ulf Nilsson att det senare i vår – nu återstår inte så många veckor – blir en sammankomst med samtliga lärosäten för att samtala med läroutbildarna på högskolor och universitet, inte om huruvida de avser att hitta sätt att stimulera lärarstudier att jobba i förskolan utan hur de avser att stimulera detta.

Det finns många sätt som man kan tänka sig. Folkpartiet har tidigare föreslagit en särskild ingång i utbildningen. Jag utesluter inga vägar. Jag är väldigt nyfiken och mycket intresserad av att höra hur lärosätena har tänkt att hantera den här situationen. I tre regleringsbrev och i flera budgetpropositioner har detta varit en målsättning från regeringens sida riktad till högskolor och universitet.

Jag vill läsa upp vad det står i budgetpropositionen för 2004, nämligen: ”Regeringen har lagt fast examinationsmål för utbildning av bl.a. lärare med inriktning mot tidiga år. Med hänsyn till behovet av lärare i förskolan har högskolorna med lärarutbildning ett särskilt ansvar att beakta behovet av lärare som utbildar sig med inriktning mot förskolan och vidta nödvändiga åtgärder för att möta behoven.” Det är detta som lärosätena ska stå till svars för.

Högskoleverket håller på att göra en undersökning. Man frågar studenter som påbörjade sin lärarutbildning 2001 och 2002 var de har för avsikt att arbeta någonstans. Det är en utvärdering som kommer att offentliggöras i mitten av juni någon gång, tror jag, och det kommer naturligtvis att bli mycket intressant att få ta del av detta. Då ingen ännu har lämnat den nya lärarutbildningen så är det de starkaste indicier som vi

har att gå på, även om jag delar Ulf Nilssons oro och jag hör och ser de signaler som vi får från många olika håll.

Däremot vill jag bestämt säga att det naturligtvis inte är önskvärt att minska andelen förskollärare, utan man bör bibehålla de nivåer som vi har haft sedan tidigare, där ungefär hälften eller kanske något mer har varit förskollärare.

Det kan låta som en mycket dramatisk förändring när det gäller andelen förskollärare. Från 1995 till 2002 hade andelen förskollärare minskat från 54 till 51 %, och det är återigen naturligtvis inte önskvärt, men det är inte dramatiskt i den storleksordningen som man många gånger hör i debatten.

Det pedagogiska ansvaret ställer Ulf Nilsson en fråga om. Naturligtvis är det så att chefen för förskolan och rektorn för enheten har det övergripande pedagogiska ansvaret för verksamheten. Hur vi på annat sätt ska kunna stärka det pedagogiska ansvaret och det pedagogiska arbetet från förskollärarnas sida är någonting som jag avser att återkomma till i förskolepropositionen i höst.

När det gäller lön och övriga arbetsmarknadspolitiska frågor är det klart att det är frågor just för arbetsmarknadens parter. Det vore mycket märkligt om jag, i kammaren eller i annan form, meddelade om man skulle kringgå LAS eller inte. Beträffande Hultsfred var 67,6 % högskoleutbildade. Man använde sig av LAS och var tvungen att säga upp viss personal, som Ulf Nilsson mycket riktigt beskrev, och man ligger i dag på 66 %. Så någon dramatisk försämring av andelen högskoleutbildade har ännu inte Hultsfred sett.

Återigen: Vad gäller lönefrågor finns det faktiskt skillnader. Den stora skillnaden är ju dels mellan utbildade och förskollärare, dels mellan förskollärare och dem som jobbar i skolan. Det är någonting som många kommuner har uppmärksammat och också funderar över hur man nu ska kunna möta. Jag tror att det ändå kommer att bli lyckosamt för förskolan med den gemensamma utbildningen. Den kommer, tror jag, att driva fram mindre löneskillnader mellan förskola och grundskola.

Anf. 55 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det statsrådet sade om uppsägning är ändå rätt intressant. Lena Hallengren säger att hon inte vill uttala sig om hur kommunerna behandlar LAS och så vidare, men det är klart: Skulle man ha ställt frågan om en vanlig lärare på till exempel grundskolan tror jag inte att statsrådet skulle ha tvekat att säga att en lärare på grundskolan inte sägs upp enligt samma ordning som assistenter, till exempel elevassistenter eller andra, utan det är en annan ordning. På något sätt haltar alltså det här. Har man sagt att förskollärarytbildningen är en speciell behörighet ska man också kunna utlysa tjänster som så att säga skiljer sig från andra tjänster i förskolan. Annars är det fortfarande så att förskollärarna skiljer sig från alla andra lärargrupper i skolan, om man inte skiljer på övrig personal och förskollärare.

Den nya lärarytbildningen har uppenbarligen misslyckats med att intressera studenterna för förskollärarytbildningen. Det verkar som om den kommer bort i den nya utbildningen där man läser så mycket gemensamt, oavsett vilken lärarytbildning man har tänkt sig.

Jag tycker att det var intressant att statsrådet sade att hon inte utesluter någonting, inte ens tanken att göra en egen ingång i utbildningen för förskollärare. Skulle regeringen hamna i den slutsatsen skulle jag verkligen applådera, för det var ju en av de mycket stora brister i den nya lärarutbildningen som Folkpartiet kritiserade, nämligen att man inte behövde ha en inriktning mot vilket slags lärare man ska bli när man börjar studera. Det är en av orsakerna till att just förskollärare har kommit bort. Jag uppfattar naturligtvis inte detta som ett löfte på något sätt, men det var intressant att Lena Hallengren inte vill utesluta den möjligheten. Då kan jag till och med börja hoppas på att regeringen faktiskt börjar inse att allting inte var så bra med den här lärarutbildningen, som på många andra sätt inte heller har blivit så lyckad.

Fru talman! Jag tror inte att det går att på det här sättet satsa åt så helt olika håll som regeringen gör. Har man sagt att den nya pedagogiska förskolan ska ersätta det gamla dagis så måste man också satsa helhjärtat på välutbildad personal.

Jag återkommer också till frågan om vad regeringen egentligen vill göra för att komma till rätta med bristen på förskollärare. Det handlar som sagt om lärarutbildningen, men det handlar också om att arbetsgivare måste våga säga att utbildning ska löna sig. Det handlar också om modet att våga säga att olika yrkesgrupper har olika roller i förskolan. Jag uppfattar som sagt var en del öppningar i den här debatten, men jag tycker samtidigt inte att jag får tydligt besked om hur den här negativa utvecklingen ska brytas.

En annan fråga som jag vet att många ute i kommunerna är mycket intresserade av är regeringens löfte om en särskild satsning på personal i förskolan. Det talas om 1 miljard i den så kallade vårbudgeten. Samtidigt drar man tillbaka 3 miljarder av de så kallade Wärnerssonpengarna. De gamla Wärnerssonpengarna var ju inte så lyckade eftersom kommunerna faktiskt inte kunde använda dem specifikt för utbildade lärare. Många har frågat mig – jag kan inte svara på det, så jag vill gärna fråga Lena Hallengren: Det här nya bidraget till förskollärare, kommer det att utformas på ett annat sätt? Kommer det att utformas så att man prioriterar utbildad personal? Jag skulle uppskatta om statsrådet också kunde hinna med att svara på det.

Min andra fråga, förutom frågan om bidrag till förskollärarna, är om Lena Hallengren kan tänka sig en formulering i läroplanen som tydliggör förskollärarnas ansvar. Jag skulle vara tacksam för att få ett svar på den också.

Anf. 56 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Ulf Nilsson kompletterar sin interpellation med några frågor, och jag ska försöka svara på dem.

Jag är väldigt glad att det finns ett så stort intresse hos Folkpartiet för just förskolefrågorna, för jag tror att vi har mycket att göra. Jag tror inte att förskolans kvalitet enbart handlar om andelen förskollärare, men jag tror att det är betydelsefullt. Jag tror att status i förskolan också handlar om att vi utfärdar allmänna råd, att vi börjar med kvalitetsredovisningar för förskolan, att vi talar om jämställdhet i förskolan, att vi talar om nattomsorg, att vi talar om att alla barn ska ha rätt att finnas i förskolans verksamhet, oavsett vad föräldrarna har för daglig sysselsättning och att

vi talar om hur viktigt det är att vi öronmärker pengar till förskolans kvalitet och till mer personal. Jag tror att det att sätta förskolan i fokus på många olika sätt är en viktig del för att stärka förskolans kvalitet.

Behörighetsfrågan kommer att beröras i skollagen, och det är klart att behörighetsfrågan också påverkar det som Ulf Nilsson ställer frågor om när det gäller vem som sägs upp i vilken ordning och i olika kategorier. Men återigen: Behörighetsfrågan kommer att beröras i skollagen, och innan den är fastslagen har jag inga andra kommentarer till det.

Däremot vill jag säga att det finns anledning att fundera över hur lärarutbildningen fungerar för att utexaminera lärare som jobbar i förskolan, men jag är inte beredd att kasta ut barnet med badvattnet och säga att den har misslyckats och att det inte var en bra lärarutbildning. Vi ska inte glömma bort vad bredden kan betyda. Vi ska inte glömma bort att det kan vara väldigt betydelsefullt att förskollärarna kan hävda att de faktiskt har samma utbildning som de som undervisar i förskoleklasser eller de tidiga åren i grundskolan, att man med just de argumenten sannolikt kan driva fram mer lika, kanske till och med lika, ingångslöner, att det kan påverka behörigheten och att också det påverkar statusen att man får en bredd i sin utbildning som gör att man inte fastnar i en viss skolform, ett visst led eller en viss nivå i utbildningssystemet.

Vi talade om en pedagogisk förskola. Jag vill inte säga att vi har en förskola som nu ägnar sig åt pedagogik till skillnad mot den vi tidigare hade som ägnade sig åt omsorg. Vi har en förskola som ägnar sig åt lärande och omsorg på lekens grund, det vill säga en kombination av dessa två. Man gjorde det även tidigare. Det är klart att läroplanen sedan 1998 gör den pedagogiska delen mycket synligare än vad man tidigare gjorde, och när det gäller förskollärarens pedagogiska ansvar avser jag att återkomma till det i den förskoleproposition som läggs fram i höst.

Jag ska säga några korta ord om satsningen på 6 000 fler förskollärare, barnskötare och andra vuxna. Jag vill verkligen betona det, därför att det handlar inte om att *en* grupp ska anställas. Varje kommun måste naturligtvis se över vilka kategorier som man menar bör anställas och var någonstans i kommunen.

När det gäller Wärnerssonpengarna och personalförstärkningar för skolan försvinner inte pengarna. 3 miljarder är nu kommunernas att förfoga över på ett friare sätt. Folkpartiet och många andra brukar förespråka i många sammanhang att vi inte ska öronmärka pengar. Däremot återstår 2 miljarder som fortfarande är riktade.

Pengarna till förskolan är riktade under tre års tid. Det sägs i vårpropositionen. I övrigt är inte fördelningssystemet klart. Det kan vara lämpligt i ett sådant här sammanhang att skicka en signal till kommunerna att det inte handlar om ett fullständigt annorlunda system som gör att det slutar med 1 000 fler vuxna i förskolan. Det ska sluta med 6 000 fler vuxna i skolan på ett eller annat sätt.

Vi ska naturligtvis lära av de goda och dåliga erfarenheter vi sett när det gäller personalförstärkning i skolan.

Anf. 57 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Att jag tar upp så många olika frågor beror på hur vi på många sätt upplever det. Man gör en satsning på att jämställa förskollärarna med övriga lärare. Det ska vara en kvalificerad högskoleutbildning.

Regeringen förlänger utbildningen med en termin, med högre studieskulder och så vidare. Samtidigt särskiljer man förskolläraernas utbildning på en rad punkter som jag har räknat upp här från övrig lärarutbildning. De har inte samma respekt för sin kompetens och sin behörighet.

Läroverksamheten har misslyckats när det gäller förskollärarna om antalet som tänker sig att bli förskollärare har halverats bara på ett drygt år. Läroverksamheten har också problem som vi inte hinner ta upp i dag som till exempel att blivande gymnasielärare får praktisera på dagis, och så vidare. Men det hinner vi inte ta upp i dag. Jag tycker ändå att det är intressant att Lena Hallengren lite grann öppnar en dörr på glänt för att diskutera förbättringar av läroverksamheten.

Vi har berört ett antal frågor här. Det gäller läroverksamheten, arbetsgivarens attityd och läroplanen som fortfarande svävar på målet. Några riktigt klara svar har jag inte fått genomgående. Men jag har ändå fått uppfattningen att statsrådet kommer att återkomma med någon form av förslag på olika nivåer för att det ska bli fler utbildade förskollärare till våra förskolor.

Vad jag saknar är en större tydlighet från regeringen när det gäller lärare över huvud taget. I dag har vi den situationen att ca 50 % av förskollärarna och minst 20 % av de övriga lärarna inte har en utbildning. En sådan kris kräver snabb handling. Sverige behöver helt enkelt ett genomtänkt reformpaket för att få lärare till skolan och förskolan. Där har jag inte uppfattat någon riktig handlingskraft i regeringens agerande.

Jag vill ändå tacka statsrådet för debatten där vi lyft fram olika problem om lärarerekrytering. Jag tror att debatten kommer att fortsätta på många olika nivåer.

Anf. 58 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Jag hoppas att debatten fortsätter på många nivåer. Det gäller inte minst den kommunala nivån där jag menar att många av de verktyg finns som står till kommunpolitikerna och arbetsmarknadens parter förfogande.

Det är klart att det spelar roll hur lönerna ser ut. Det är klart att det spelar roll hur arbetsmiljön ser ut. Det handlar om arbetssituationen, planeringstiden och status och respekt. Det handlar om hur man utformar sina tjänster och möjligheterna att kombinera en tjänst i skola och förskola. Det är klart att det finns mycket sådant att göra. Men det är upp till arbetsmarknadens parter.

Jag vill än en gång säga att vi med skollagen avser att ta tag i flera av de frågor som Ulf Nilsson påtalar här. Det gäller såväl behörighet som det pedagogiska ansvaret och även samordning och samarbete mellan förskola och skola.

Om ett halvår går de första eleverna ut från den nya läroverksamheten. Då kan vi dra riktigt kraftfulla slutsatser. Borås är ett gott exempel. Man har en särskild förskoleingång, och man har tre sökande per plats. Man kan inte säga att alla har misslyckats. Det är uppenbart att det finns de som lyckas. Men det finns dessvärre många som inte har klarat av det uppdrag som regeringen har givit i såväl proposition som examinationsmål och regleringsbrev. Jag har stora förväntningar på den sammankomst med samtliga lärosäten som äger rum inom ett par veckor.

Jag vill avsluta med att säga att vi har en internationellt väldigt erkänd förskoleverksamhet. Man ser det inte som att enbart hälften har högskoleutbildning och resten saknar adekvat utbildning. Vi har utbildad personal, men man har olika utbildning. Det tycker jag att vi ska värdesätta. Vi ska se till att alla de som jobbar i förskolan med våra barn har bästa möjliga kompetens. Där är både förskollärare och barnskötare viktiga och betydelsefulla. Men vi har naturligtvis inte en förskola med en läroplan utan förskollärare.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2003/04:149 till skatteutskottet

Motioner
2003/04:U25 till utrikesutskottet
2003/04:Ub3–Ub6 till utbildningsutskottet

12 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU10
Finansutskottets betänkanden 2003/04:FiU23 och FiU29
Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU11
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU13
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU14

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2003/04:100 2004 års ekonomiska vårproposition
2003/04:Fi22 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m)
2003/04:Fi23 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)
2003/04:Fi24 av Göran Hägglund m.fl. (kd)
2003/04:Fi25 av Maud Olofsson m.fl. (c)
2003/04:Fi26 av Rolf Gunnarsson (m)
2003/04:Fi27 av Mats Odell m.fl. (kd)
2003/04:Fi28 av Mikael Odenberg m.fl. (m)
2003/04:Fi29 av Eskil Erlandsson m.fl. (c)

Konstitutionsutskottets betänkande
2003/04:KU18 Ändringar i samlingslagen, m.m.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 4 maj

2003/04:1150 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Taiwan och WHO

2003/04:1151 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Överensstämmande praxis om Kosovominoriteter

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 11 maj.

15 § Kammaren åtskildes kl. 18.55.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.10 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till kulturutskottet	1
3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
4 § Svar på interpellation 2003/04:439 om statliga insatser i norra Kalmar län	2
Anf. 1 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	2
Anf. 2 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	3
Anf. 3 AGNE HANSSON (c).....	4
Anf. 4 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	5
Anf. 5 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	6
Anf. 6 AGNE HANSSON (c).....	7
Anf. 7 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	8
Anf. 8 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	8
Anf. 9 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	9
5 § Svar på interpellation 2003/04:431 om framtiden för Härjedalens Miljöbränsle AB	9
Anf. 10 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	9
Anf. 11 HÅKAN LARSSON (c).....	10
Anf. 12 GUNILLA WAHLÉN (v)	11
Anf. 13 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	12
Anf. 14 OLA SUNDELL (m).....	13
Anf. 15 RUNE BERGLUND (s).....	14
Anf. 16 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	15
Anf. 17 HÅKAN LARSSON (c).....	15
Anf. 18 GUNILLA WAHLÉN (v)	16
Anf. 19 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	17
Anf. 20 OLA SUNDELL (m).....	17
Anf. 21 RUNE BERGLUND (s).....	18
Anf. 22 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	18
Anf. 23 HÅKAN LARSSON (c).....	19
Anf. 24 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	20
6 § Svar på interpellation 2003/04:435 om det globala handelssystemet och hot mot liberalisering av EU:s jordbrukspolitik	20
Anf. 25 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	20
Anf. 26 CARL B HAMILTON (fp)	22
Anf. 27 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	23
Anf. 28 CARL B HAMILTON (fp)	23
Anf. 29 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	24
Anf. 30 CARL B HAMILTON (fp)	25
Anf. 31 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	26
7 § Svar på interpellation 2003/04:436 om hyresgästerna och energipolitiken.....	26
Anf. 32 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	26
Anf. 33 CARL B HAMILTON (fp)	27

Anf. 34 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	28
Anf. 35 CARL B HAMILTON (fp)	29
8 § Svar på interpellation 2003/04:442 om regeringens styrning av konkurrensutsatta företag	29
Anf. 36 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	29
Anf. 37 ULLA LÖFGREN (m)	30
Anf. 38 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	31
Anf. 39 ULLA LÖFGREN (m)	32
Anf. 40 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	32
Anf. 41 ULLA LÖFGREN (m)	33
Anf. 42 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	34
Ajournering	34
Återupptagna förhandlingar	34
9 § Svar på interpellation 2003/04:429 om liberalare regler för strandskyddet	34
Anf. 43 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	34
Anf. 44 TOBIAS KRANTZ (fp)	35
Anf. 45 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	36
Anf. 46 TOBIAS KRANTZ (fp)	38
Anf. 47 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	39
Anf. 48 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	39
Anf. 49 TOBIAS KRANTZ (fp)	41
Anf. 50 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	41
Anf. 51 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	42
10 § Svar på interpellation 2003/04:433 om kommunernas värdering av förskollärarna	43
Anf. 52 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	43
Anf. 53 ULF NILSSON (fp)	44
Anf. 54 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	45
Anf. 55 ULF NILSSON (fp)	46
Anf. 56 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	47
Anf. 57 ULF NILSSON (fp)	48
Anf. 58 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	49
11 § Hänvisning av ärenden till utskott	50
12 § Förnyad bordläggning	50
13 § Bordläggning	50
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	51
15 § Kammaren åtskildes kl. 18.55	51

